Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 46 (1748) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК 12 ЛІСТАПАДА 1989 г. Цана 150 зл.

У Нараўцы крыжуюцца дарогі ў Беласток і ў Гайнаўку. Фота Я. Целушэцкага

Восеньская Нараўка. Хлюпота такая, пранізлівы холад, гразь.

На прычэпах стаяць панурыя бугайкі, валкі і цялушкі. Мокрая, часам пазбіваная шэрсць на шырокіх жыватах, на адкормленых мызах. Цяпер яны прыціхлі, амаль не варушацца — ды і дзе павернешся ў нізкіх і вузкіх клетках!

Толькі гаспадары гамоняць, нервова ходзяць у бліскучых ад дажджу балонскіх куртках, топчуць гразь гумовымі ботамі. Чарга.

Падобныя чэргі стаяць у горадзе, ад поўначы, за мясам, а тут мяса стаіць жывое і чакае, калі яго закласіфікуюць, завядуць на вагу і пашлюць на смерць, каб накарміць галодных мяшчан. А пан Бароўскі выпіша квіток, за які гаспадар дастане вялікія грошы. Пачуўшы такую суму паўгода назад, хлебароб падумаў бы: „Ого! Аплацілася песціць майго бугая"!

— Не хочуць браць ніжэй вагі 400 кг! Паглядзі, ужо з вагі назад вярнулі бычка, якому не хапала 14 кілаграмаў.

— Трэ было зранку лепш накарміць, то, каб чаго не згубіў па дарозе, то прынялі б, — засмяяўся мужчына ў берэце.

— У які клас пайшла ваша ялоўка?

— У першы. Як гэты класіфікатар глядзіць, не разумею, памойму павінен даць клас „Э".

— Як ён ацэньвае?

— А ідзе, глядзіць, мацае і піша на штуцы нумар.

„Шчаслўцы" ідуць у будынак, дзе стаіць вага. На вазе клетка; вядома, жывёла маладая, мускулістая, рагатая, і няспешна ёй на смерць. Бугай з кальцом у носе напірае на бар'ер, кідае шырокім ілбом, у чырвоных вачах — нянавісць і адчай. Напэўна „пойдзе" — адразу відаць, што важыць каля паўтоны. А не — то заганяй яго назад на прычэпку і вязі дахаты, запладіўшы за транспарт і „днёўку" трактарысту... Вось ялоўка амаль не разбіла клеткі на возе. Адсуньцеся, людзі, забіць можа!

— Прапусцеце, людзі, свінчо прывезлі!

Урэшце паяўляецца свінка, адзіная сёння. Усе да яе як да

паненкі: просім пані на вагу! Добрая свінка, важыць як карова, 338 кілаграмаў! Бач, мешчанін хоча толькі яе кумпякі есці, не хоча браць таннейшую і здаровшую ялавічыну.

— Гаспадар вязе цяпер жывіну, бо чым яе будзе карміць? Цяпер не адкорміш добра, — гаворыць жанчына з Семяноўкі. — У мінулы аўторак прынялі толькі 15 штук, бралі і па 300 кг.

Пані Станіслава Харкевіч, намеснік старшыні ГСу ў Нараўцы, папрасіла тады класіфікатара пазваніць у Бельск, у Акруговае прадпрыемства мяснай прамысловасці, на зборную базу жывёлы, каб дазволілі прыняць больш скаціны на 17 штук. Людзі прывезлі каля 70 штук.

— Вязе чалавек столькі дарогі, траціць дзень і грошы на транспарт і каб гэта надарма? — непакоіцца пані Стася, якую я спаткала ў халодным пакойчыку з нагрэтай да беласці печчу, праз які праходзіла ўся „папярковая" работа.

— Я ў Нараўчанскай гміне працую ўжо столькі год, што кожны гаспадар для мяне як сваяк. Удалося тады прыняць трошкі больш. На другі дзень людзі павезлі былі сваё быдла ў Шымкі, і там прынялі ўсё — гэта было мяса для Беластока.

А сёння?

— Запатрабаванне складаюць на базу ў Бельску прадпрыемствы мясной перапрацоўкі, — кажа класіфікатар. — Яны адразу забіраюць быдла з базы. Што мы зробім, калі горад не хоча адной ялавічыны? Будзем прымаць сёння столькі часу, колькі трэба, напэўна, большменш да трэцяй гадзіны, і прымем столькі, колькі ў нас захоча ўзяць горад. Так што — выбіраем. Найлепшая парода — гэта „шарлесы", вось гэтыя сівавастыя, „мяшанцы".

— І кожны тыдзень іншыя рашэнні? Калі б гаспадар ведаў, не вёз бы дабытку. Што яны будуць рабіць з гэтым быдлам? Столькі гаворыцца аб недахопе мяса ў крамах! Бойні працуюць цяпер на адну змену, жывёла часам чакае там некалькі сутак сваёй смерці, а паміpae з голаду. Вы тут стараецеся зрабіць, што можаце.

— Я думаю, што так будзе толькі ў гэтым месяцы, як заў-

(Працяг на стар. 4)

Пра нашых пісалі...

НЕПАЗБЕЖНАСЦЬ АЎТАНОМІІ?

Апошняя тэлеперадача, прысвечаная беларусам у Польшчы — дваццаць чацвертага кастрычніка па першай праграме — адбылася з каментарам, у якім быў аналіз польска-беларускіх адносінаў. Убачылі ў нас палітычнага партнера, а не як дагэтуль — толькі пявоноў ды танцораў.

Гэтак жа паважліва аднёсся да беларуска-польскіх справаў кракаўскі каталіцкі штомесячнік „Знак". У сваім шостым нумары за гэты год — нядаўна з'явіўся ў продажы — больш чым палову месца аддаў аўтарам, якія займаюцца гісторыяй ды сучасным станам суджыцця паміж беларусамі і палякамі, Польшчай і Беларуссю. Часопіс адкрываецца публікацыяй артыкулаў Сакрата Яновіча і Юркі Туронка, г.зн. разважаннямі пра тысячагадовыя сувязі паміж Белай Руссю і Польшчай, ды пра польска-беларускія суадносіны ў апошнюю вялікую вайну. Чытанне іх — даволі прыкры занятак, бо святлейшых эпізодаў у гэтых узаемных сувязях, на жаль, не зашмат. Палякі гэта разумеюць цяпер і намагаюцца шчырымі публікацыямі стварыць настрой узаемадаверу. Слушны гэта спосаб: кажучы ўсім толькі праўду, можна дабіцца нечага сур'ёзнага, трывалага ў будучым.

Дваццаць восьмага верасня з'явіліся на вуліцах Варшавы абвесткі пра беларускі вечар у вядомым культурным цэнтры Stara Prochownia. У рамках паказу культур нацыянальных меншасцяў Польшчы. Выступіў — бельскі хор „Васілёчкі": чыталі творы і адказвалі на пытанні публікі Алесь Барскі і Сакрат Яновіч. Добрай атмасферы паспрыяла яшчэ і ўводнае слова Войцеха Сямёна, выдатнага актора і дзеяча. — Мой культуры ў яе прыцягальнасці, — гаварыў ён. — Польскую культуру ў значнай меры стварылі непалякі, што добра сведчыць пра яе атракцыйнасць. Падобныя словы можна сказаць і пра беларушчыну...

„Gazeta Współczesna" ад 19 кастрычніка зусім здзівіла сваіх чытачоў, змясціўшы інтэрв'ю салідарніцкага сенатара Анджэя Каліцінскага, які — нечуваным раней катэгарычным тонам — заявіў:

„Пражываюць тут (на Беласточчыне — с. я.) і беларусы.

(Працяг на стар. 5)

НА МЯЖЫ

ТРЫ КАРОТКІЯ ГІСТОРЫІ

ПЕРШАЯ ГІСТОРЫЯ

Здарылася яна ў цэнтры Беларусі, прыблізна ў 20—30 кіламетрах ад Мінска. Былі я ў школе ў адным невялікім мястэчку. Дырэктар прыняў нас сардэчна. Вадзіў па новазбудаваным будынку. На адной са сцен заўважыў я плакат невялікіх памераў, на якім было напісана: „Твоя родина — Россия". Я затрымаўся, на момант завагаўся, перамог свае сумненні і спытаў дырэктара:

— Ці не думаеце, што гэтаму плакату тут не месца?

— А это почему? — здзівіўся дырэктар.

— Таму, што ваша мясцовасць знаходзіцца ў сэрцы Беларусі, а не Расіі і ў сувязі з гэтым радзімай для вучняў і настаўнікаў, да якіх скіраваны гэты плакат, з'яўляецца Беларусь, а не Расія.

— Ах, вы об этом?! Поймите, мы так далеко шагнули в интернациональное, что для нас это одно и тоже.

— А скажыце, калі ласка, калі б у падмаскоўнай школе быў вывешаны плакат з надпісам „Твоя родина — Белоруссия", мясцовыя настаўнікі і вучні ўспрынялі б гэта як звычайнае?

— Конечно нет. Это было бы вылазкой какого-то белорусского националиста.

— Дык чаму не трактаваць гэты плакат як вылазку рускага нацыяналіста?!

— Ну, это вы уже чересчур. Ведь плакат то повесили собственными руками мы, белорусы.

У сувязі з тым, што дырэктар сказаў „сущую" праўду, у мяне апалі рукі і я зразумеў, што далейшая дыскусія пазбаўлена сэнсу. На твары дырэктара рысавалася ўсмешка самазадаволенасці і перамогі.

ДРУГАЯ ГІСТОРЫЯ

Здарылася яна прыблізна так, як і першая, гадоў 8—10 таму назад. Наколькі мяне не падводзіць памяць, было гэта ў Лідзе, у мясцовым эканамічным тэхнікуме. Кідаўся ў вочы дасканалы парадак у школе. Шырокія калідоры, у якіх стаяла многа кветак. Мабыць, паводзіны вучняў, ці, як іх тут называюць, студэнтаў, былі тут беззаганнымі. Калі б было па-другому, лад у калідорах выглядаў бы інакш. Ходзячы па школе, дайшоў я да метадычнай густоўнай канструкцыі, на якой віселі вельмі вялікія партрэты пісьменнікаў. Пад партрэтамі красаваўся надпіс „Лауреаты ленинских литературных премий". Партрэтаў было прыблізна 10—12. З увагай я агледзеў усе і са здзіўленнем сцвердзіў, што няма сярод іх ніводнага беларускага пісьменніка-лаўрэата.

Якраз у гэтым часе праходзіў настаўнік. Я затрымаў яго і спытаў, які прадмет ён у школе выкладае. Вельмі я ўцешыўся, даведаўшыся, што настаўнік выкладае рускую літаратуру.

— Скажыце, калі ласка, — спытаў я, — чаму сярод гэтых партрэтаў няма беларускіх пісьменнікаў, якія атрымалі ленінскія літаратурныя прэміі?

Настаўнік на момант збянтэжыўся, вельмі хутка, аднак, апрытомнеў.

— Вы знаете, дело в том, что мы здесь дали только русских лауреатов.

— Калі так, дык скажыце, што тут робяць партрэты Межалайбіса і Айтматава, гэта ж не рускія, няўжо і яны былі вам даражэйшыя, чым беларускія лаўрэаты?

На гэты раз настаўнік збянтэжыўся надоўга, яго вочы забегалі. Было выразна відаць, што я разбіў яго абарончую сістэму. У канцы ачухаўшыся, пачаў зусім з іншага, чым я спадзяваўся, канца.

— Ну, зачем вы так сразу?! И вообще зачем такие категории, как „дороже", „не дороже", ну мы повесили и всё. Разве было бы лучше, если бы было здесь пустое место? Нам очень часто некомпетентные лица предъявляют претензии. Это не так, это надо по-другому. А вы знаете, сколько мы внесли труда? За этот труд надо нас благодарить, а не предъявлять претензии. Критиков у нас хватает, а вот исполнителей мало. Видимо, вы тоже из таких критиков!

На гэты раз збянтэжыўся я. Паспеў толькі, калі настаўнік ужо трыумфальна адыходзіў, спытаць:

— Вы беларус?

— А как же, конечно белорус!

ТРЭЦЯЯ ГІСТОРЫЯ

Кніжны магазін у Мінску насупраць тэатра Янкі Купалы. На нізкім століку, так, каб маглі заглянуць малыя дзеці, разложаны прыгожа ілюстраваныя беларускія дзіцячыя кніжкі. Уваходзіць жанчына з хлапчуком гадоў пяці-шасці. Хлапчук падбягае да століка, перабірае ў кніжках і, кіруючыся, зразумела, малюнкамі на вокладках, просіць:

— Мама, купи мне эту книгу!

Жанчына падыходзіць да хлапчука, сілаю вырывае з яго рук кнігу, кідае на стол і злосна заяўляе:

— И не думай, не куплю!

— Почему? — супрацьстаўляецца хлапчук.

— Потому, что она на белорусском языке!

Нейкі мужчына абарочваецца і пытае яе:

— Ну, а вы же белоруска!

— Белоруска. Но это не значит, что мне и моему ребёнку нужен этот язык!!!

Да гэтых трох гісторыяў не маю ніякага каментарыя.

Алесь Барскі

ПРАЕКТ ПРАГРАМЫ БГК „ГРАМАДА"

У 40 нумары надрукавалі мы („Што рабіць далей?") дэкларацыю ініцыятыўнай групы Беларускага грамадскага камітэта „Грамада". Зараз прапануем чытачам праект яго праграмы і заўвагі Прэзідыума ГП БГКТ адносна дэкларацыі і праграмы БГК „Грамада".

— * —

Галоўныя накірункі гаспадарчай, культурнай і асветнай праграмы Беларускага грамадскага камітэта „Грамада" ў адносінах да беларускага насельніцтва Беласточчыны.

Усходняя Беласточчына за апошнія дзесяцігоддзі была давездена амаль да цалкавітай гаспадарчай руіны. У выніку руйнуючай падаткава-крэдытнай палітыкі зямля амаль поўнасцю апынулася ў Дзяржаўным зямельным фондзе. Адсутнасць інвестыцыяў, якія б падтрымлівалі сельскую гаспадарку, спусташэнне вёскі — усё гэта падрыхтавала грунт для ідэі польскай каланізацыі гэтага рэгіёна. Пазбаўленыя зямлі беларусы страчваюць свае карэнні, сваю маральна-псіхічную апору. Гэткім чынам прыспешваюцца асіміляцыйныя працэсы народу, асяўшага тут паўтары тысячы гадоў таму назад.

Беларускі грамадскі камітэт будзе прымаць меры дзеля таго, каб сродкі, якія браліся з усходняй Беласточчыны і пераводзіліся ў іншыя рэгіёны ваяводства і краіны, былі паступова звернуты або кампенсаваны ў наступных формах:

1. Ліквідацыя або значнае змяншэнне тае часткі падаткаў, якая пераводзіцца ў ваяводскі і дзяржаўны бюджэты.

2. Знясенне ў адносінах да маладых гаспадароў падаткавых уплат на працягу пяці гадоў.

3. Прызнанне карэнным жыхарам Беласточчыны нізкапрацэнтных крэдытаў у тым выпадку, калі яны пачынаюць гаспадарчую дзейнасць у галінах будаўніцтва і перапрацоўкі сельскагаспадарчай сыравіны.

4. Фінансаванне з ваяводскага і цэнтральнага бюджэтаў інвестыцыяў у галінах: пабудова дарог, дзіцячых садоў, школ, пунктаў аховы здароўя, аптэк, тэлефоннай сеткі, водаправодаў, сеткі сельскагаспадарчых паслуг.

5. Абмежаванне абароту зямлёй да карэнных жыхароў Беласточчыны і канчатковае паўстрыманне каланізацыйнай палітыкі ды наплыву асаднікаў з-па-за нашага рэгіёна. Забарона продажу зямлі пазапрафесіянальным, не звязаным з сельскай гаспадаркай суполкам.

6. Спыненне вынішчання лясных масіваў. Сродкі, атрыманыя ў выніку эксплуатацыі пушчаў, павінны прызначацца на патрэбы рэгіёна. Ратаванне экспартам драўніны дзяржаўнага бюджэта прызнаць фактам недапушчальным, які вядзе да эканамічна-экалагічнай катастрофы.

БГК „Грамада", ацэньваючы сённяшні стан гаспадаркі ў краіне, прыходзіць да высновы, што частка гарадского насельніцтва (выхадцы з вёсак) у недалёкай будучыні лёс свой будзе звязваць з вёскай. Дзеля гэтага неабходна ў мястэчках і гмінах стварыць належныя ўмовы і інфраструктуру сельскагаспадарчага абслугоўвання рамеснікаў і вытворчых прадпрыемстваў, выкарыстоўваючых мясцовую сыравіну.

БГК будзе імкнуцца да стварэння ў будучыні Беларускага банка. У яго фонд павінны ўвайсці таксама сродкі з ваяводскага і цэнтральнага бюджэтаў, прызначаныя дзеля развіцця рэгіёна. Фінансавая дапамога прадстаўнікам гаспадарчых ініцыятываў павінна адбывацца з тэрытарыяльных фондаў (гмінных самаўправаў). З гэтых фондаў трэба таксама фінансаваць ініцыятывы па стварэнні турыстычнай інфраструктуры. Па гэтых прычынах БГК вялікае значэнне ў сваёй палітычна-грамадскай дзейнасці надае выбарам у тэрытарыяльныя самаўправы.

БГК „Грамада" выступае за інтэнсіўнае развіццё прыгранічнага абмену таварамі і паслугамі.

БГК будзе змагацца з вынішчаннем натуральнага асяроддзя Беласточчыны. Найбольш набалелай праблемай у гэтай галіне з'яўляецца пабудова вадасховішча „Семяноўка", якое стварае пагрозу існаванню Белавежскай пушчы і прыродным ландшафтам даліны Нарвы. Камітэт выступае супраць пераўтварэння зоны вадасховішча ў вялікамаштабны комплекс турыстыкі і адпачынку, што спрыяць будзе парушэнню экалагічнай раўнавагі і таксама значна прыспешыць працэс дэнацыяналізацыі навакольнага беларускага насельніцтва. Землі вакол вадасховішча павінны быць звернуты іх папярэднім, карэнным уладальнікам.

Беларускі грамадскі камітэт „Грамада" адной са сваіх галоўных мэтаў лічыць дзейнні ў кірунку юрыдычнага забеспячэння правоў беларускай нацыянальнай меншасці і рэпрэзентацыі яе эканамічных інтарэсаў.

Беларускі грамадскі камітэт „Грамада" бачыць неабходнасць культурнай актывызацыі беларусаў на Беласточчыне і стварэння такіх умоў, у якіх іхняя культура мела б такія самыя шанцы развіцця, як культура палякаў.

На сённяшні дзень умовы развіцця беларускай культуры не адпавядаюць ні нацыянальнаму, ні гаспадарчаму, ні культурнастваральнаму патэнцыялу беларускай меншасці на Беласточчыне. Галоўнай прычынай такога стану з'яўлялася і далей з'яўляецца мэтанакіраваная палітыка ваяводскіх уладаў, якія

(Працяг на стар. 6)

КОНКУРС БЕЛАРУСАВЕДЫ

„СТАРАЖЫТНАЯ БЕЛАРУСЬ"

21 кастрычніка г.г. у будынку ГП БГКТ адбыўся фінал гістарычнага конкурсу „Старажытная Беларусь". З 15 вучняў, якія прымалі ўдзел у элімінацыях, у фінал было вылучана 6 асоб: пяць удзельнікаў з ліцэя імя Б. Тарашкевіча ў Бельску і адна ўдзельніца з ліцэя № 10 у Гайнаўцы.

Быў гэта ўжо другі фінал беларусазнаўчага конкурсу, які арганізаваўся на Беласточчыне пры дапамозе Канадскага таварыства „Беларусь" у Таронце. Пад канец мая адбыўся фінал конкурсу „Што я ведаю пра Беларусь" сярод студэнтаў.

Апеку над правядзеннем конкурсу для моладзі сярэдніх школ і над падрыхтоўкай удзельнікаў узяў інспектар ГП БГКТ Янка Мордань. Можна сказаць, што толькі дзякуючы яго намаганням і ахвярнасці конкурс дайшоў да фіналу. Янка Мордань склаў 180 праблемных і падрабязных пытанняў па гісторыі Беларусі старажытнага перыяду, на якія адказвалі ўдзельнікі. Добра апрацаваная сістэма ацэнкі фіналістаў дазволіла, як мяркую, конкурснай камісіі (Янка Мордань, Сакрат Яновіч, Антон Міранові) справядліва размеркаваць месцы і звязаныя з імі ўзнагароды, на якія склалася сума 115 амерыканскіх долараў ад таронцкага Таварыства.

Узровень фінальнага конкурсу быў надзвычай высокі. Камісія мела ўражанне, што адказы ліцэістаў былі нашмат лепшыя, болей абгрунтаваныя, чымсьці адказы студэнтаў у папярэднім фінале. Зрэшты, прысутныя на спаборніцтве сваіх малодшых калегаў студэнты, у тым ліку і студэнты гістарычнага факультэта, толькі круцілі галовамі і пазіралі на сябе ніякавата, слухаючы пытанні і адказы.

Камісія ацаніла фіналістаў конкурсу „Старажытная Беларусь" наступным чынам: 1) Андрэй Ярмоцік (35 а.д.); 2) Хрысціна Корх (30 а.д.); 3) Альжбета Тамчук (20 а.д.); 4) Марко Дзмітрук (15 а.д.); 5) Галіна Семянюк (10 а.д.); 6) Уладзімір Герасімюк (5 а.д.).

Улічваючы ахвярнасць інспектара Янкі Морданя пры арганізаванні конкурсу для сярэдніх школ і яго клапатлівасць пра належны ўзровень падрыхтоўкі ўдзельнікаў, Арганізацыйная рада конкурсу ў асобах Сакрата Яновіча, Яна Максімюка і Антона Мірановіча прызнала яму спецыяльную ўзнагароду з арганізацыйнага фонду конкурсу — 20 долараў.

Узнагароды ўзнагародамі, але як хтосьці сказаў пасля заканчэння конкурсу, веды, што набылі ўдзельнікі, з'яўляюцца самай лепшай узнагародай, якая ніколі не страціць сваёй вартасці.

Фіналісты конкурсу „Старажытная Беларусь" перад будынкам ГП БГКТ у Беластоку. Злева направа: Андрэй Ярмоцік, Альжбета Тамчук, Марко Дзмітрук, Хрысціна Корх, Уладзімір Герасімюк, Галіна Семянюк.

Антон Міранові
Фота Я. Максімюка

ЯК ПАДПІСАЦЦА НА „НІВУ"?

Ці можна будзе падпісацца на газеты на 1990 г.? — гэтае пытанне трывожыла многіх чытачоў, якія дагэтуль карысталіся такой формай паштовай паслугі. Пошта адмаўлялася ад падпіскі, бо ім гэта не аплочваецца і толькі клопат для пісьманосцаў. Выдаўцы хочуць працягваць такую форму распаўсюджвання прэсы, бо такім спосабам даходзіць яна да ўсіх закуткаў нашай краіны. Пасля доўгіх і цяжкіх перагавораў было нядаўна падпісана пагадненне паміж РСВ „Прэса-Кніжка-Рух" і поштай адносна падпіскі на 1990 год. Пошта згадзілася прымаць падпіску толькі ад жыхароў вёсак, пасёлкаў і тых гарадоў, дзе няма аддзелаў РСВ, а таксама ад інвалідаў, незалежна ад месца іх пражывання. Гэтая група людзей можа падпісацца на газеты і часопісы, якія выдаюцца РСВ, і імпартаваныя з сацыялістычных краін. Падпісацца можна на пошце або ў пісьманосцаў. Кошт падпіскі складаецца з дзвюх частак. Першая — гэта падпісная цана газеты, пададзеная ў „Інфарматары аб цэнах польскай прэсы ў падпісцы", які знаходзіцца на ўсіх поштах і ў пісьманосцаў. Другая частка — гэта кошт паштовай паслугі за пастаўку газеты дахаты, якую аплочвае падпісчык. Устаноўлена, што будзе ён роўны кошту самай лёгкай паштовай пасылкі. У І квартале 1990 года пастаўка аднаго экземпляра будзе каштаваць 100 злотых. Падпіску пошта прымае толькі на квартальныя перыяды, а ў выпадку штодзённай прэсы — на месяц або квартал. Тэрмін падпіскі на І квартал 1990 г. канчаецца 20 лістапада 1989 г. У такіх умовах падпіска „Нівы" на І квартал 1990 г. будзе каштаваць 3150 зл. (1950 зл. — цана „Нівы" і 1200 зл. — за пастаўку газеты ў хату падпісчыка).

„Ніву" можна выпісаць таксама сваім знаёмым за граніцай. Тады кошт падпіскі павялічваецца на 100%. Падпіску на заграніцу прымае Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw w Warszawie, ul. Towarowa 28, Nr konta PBK, 13 Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

А што рабіць жыхарам гарадоў, ад якіх пошта не прымае падпіскі? Раім тады карыстацца формамі распаўсюджвання прэсы, арганізаванымі РСВ. Індывідуальныя чытачы могуць падпісацца на месцы работы, а РСВ за гэта не будзе браць ніякіх дадатковых аплат. Можна ў любым кіёску афарміць так званую „тэчку" або падпісацца ў аддзеле РСВ і прэсу забіраць у спецыяльна вызначаных кіёсках. Апрача сваіх кіёскаў РСВ будзе арганізоўваць продаж газет у іншых гандлёвых установах, на прадпрыемствах і ў школах.

Рэдакцыя

Для беларускага народу толькі цяпер настали часы на грунтоўнае асэнсаванне сваёй духоўнай і ўвогуле культурнай спадчыны. Цяпер, як ніколі ў мінулым, беларусы ўсвядомілі сабе, колькі ж з лёгкай рукі давалі яны іншым народам выдатных дзеячоў і геніяў! Колькі ж, як пісаў славуты Максім Багдановіч, „пашаны ім прыдбалі", абараняючы чужую долю і пад чужымі ўміраючы сцягамі! Сёння мы ведаем пра тое куды больш чымсьці яшчэ нядаўна, а гістарычны і культурны „ларчык" адкрываецца перад беларусамі ўсё больш шырока, з кожным днём.

Адным з іх з'яўляецца „Песня з Наваградчыны" Яна Чачота — кніжка ягоных твораў, падрыхтаваная вядомым беларускім паэтам і пісьменнікам Кастусём Цвіркам, якая выйшла сёлета ў мінскім выдавецтве „Мастацкая літаратура", „Навагрaдскі замак". Кніжка ў такім маштабе знаёміць чытача з беларускамоўнай творчасцю блізкага сябры Адама Міцкевіча — паводле некаторых — першага беларускага паэта новага часу. І сапраўды. Роля Яна Чачота ў фарміраванні новай беларускай літаратуры выключная, хоць і мяжуе яна з этнічным этапам росту ягонага нацыянальнага ўсведамлення. Можа і таму ягоныя беларускія творы (у кніжцы іх дакладна 31) адлюстроўваюць хутчэй за ўсё незвычайнае захапленне беларускім фальклорам, які збіраў ён на працягу многіх гадоў і перакладаў часткова на польскую мову (шэсць тамоў вядомых усім „Сялянскіх песняў", выдадзеных у 1837—1846 г.г. у Вільні), чымсьці з'яўляюцца яны „жамчужынамі" беларускай літаратуры, тым не менш нельга недаацэньваць іх у працэсе яе фарміравання і далейшага развіцця. Дарэчы сам Адам Міцкевіч, які захапляўся беларускім фальклорам (любімай ягонай песняй была якраз беларуская — „Ой, ляцела цяцера ды цераз двор...") і падвіжніцкай працай для свайго народу і будучых пакаленняў свайго сябры Яна, пісаў пра іх: „Што мяне... узрадавала — прызнаюся табе па-філамацку — гэта твая песня, правільней, твае песні, я бачу ў іх агромністы і хуткі прагрэс з часу твайго ўступлення на пісьменніцкую дарогу. Лёгкасць, ды прытым агонь, сапраўды піндараўскі, пераўзышлі нават тыя надзеі, якія я ўскладаў на цябе. Прэч з дарогі, Заны, прэч, Адамы! Не лянуйся, калі ласка! Ты пішаш усё лепш..." (с. 15).

За Адамаву спагадлівасць і ласку адплачваў Чачот па-беларуску сардэчнасцю:

„Едзеш, міленькі Адам,
Глядзеце, а онь, а онь,
Ды ён харашэнькі сам,
Пад нём — вараненькі конь.
Золатам пояс ззяе,
Аж да блеску сніг тае,
На шапцы сіні баран, —
Хто бы думаў, што ён пан!
Так адзет харашэнька,
Едзе, едзе барздзенька.
Гайда!..."

Сябравалі тадышнія беларусы з украінцамі, а ўсю кніжку якраз і адкрывае адзін з першых беларускіх твораў Яна Чачота, прысвечаны старшыні Таварыства філаматаў Язэпу Яжоўскаму, які быў родам з Украіны, напісаны да ягоных імянін 7 сакавіка 1819 г.

„Чулі мы гэта, што есць
вашэць украінец
І контэнт, што ўрадзіўся
у жызнай краіне,
Як абачыў, што у нас невялікі
дзядзінец,
Сказаў:
Як бжыдка
мешкаюць ліцвіне!"

— пісаў Ян Чачот у драматычнай паэме-віншаванні „Яжовыя".

Ва ўступе да твораў прадвесніка беларускага адраджэння Кастусь Цвірка заўважае, што творы Чачота беларускія не толькі тыя, што напісаны на беларускай мове, але і польскамоўныя. „Беларускія і сваім пафасам, і тымі праблемамі, якія вырашае ў іх паэт, і выключна мясцовым матэрыялам, вельмі добра вядомым аўтару. Яны самі па сабе яскрава гавораць нам, што Я. Чачот — сапраўды беларускі нацыянальны паэт" (с. 25). І чытаючы кніжку, цяжка з гэтым не згадзіцца.

Для мяне асабіста ёсць і „родны" момант у творах Яна Чачота, калі ён успамінае пра „боцькаўскія бізуны", якія выраблялiся дзеля „выхавання" ў былым мястэчку Івана Сапегі Боцькі, што на Беласточчыне, у якім я нарадзіўся. У XVI трэне „Развітанне з Навагрудкам" Чачот так іх успамінае:

(Працяг на стар. 5)

Бібліяграфічны куточак

АЎКЦЫЁНЫ Ў КРАКАВЕ

22 лістапада г.г. у Кракаве, у Гарнізонным клубе (вул. Бітвы пад Ленінам № 1) адбудзецца 70-ты антыкварны аўкцыён. Апрача кніжак будуць прадавацца афішы, лістоўкі, лісты, карты, партрэты, літаграфіі, гравюры на медзі і т.п. Звяртаем увагу нашых чытачоў на наступныя пазіцыі:

Poz. 58 — Łuszczakiewicz Wł., Wskazówka do utrzymania kościołów, cerkwi i przechowanych tamże zabytków przeszłości, Kraków 1869. Cena wywoławcza 1 tys zł

Poz. 88 — Spiss T., Wykaz drewnianych kościołów i cerkwi w Galicyi, Lwów 1912. C.w. 2 tys. zł.

Poz. 104 — Wilno i Ziemia Wileńska, Zarys monograficzny, T. 1, Wilno 1930. C.w 60 tys. zł.

Poz. 126 — Dziennik Urzędowy Guberni Augustowskiej, Suwałki, R. 1839, No. 9, s 101—108. C. w. 2 tys. zł.

Poz. 192 — Rogalski S., Wszechrządem Polska stoi! (zawiera m.in. Orędzie do Polaków, Litwinów, Rusinów i Żydów), Kraków 1920. C. w. 1 tys. zł.

Poz. 428 — Grottger A., Włościanin ruski, litogr. 16×25 cm. C. w. 1 tys. zł.

У аўкцыёне можна прыняць удзел завочна. У пісьмовых заказах кіраваных па адрасу: Antykwariat Naukowy, Plac Mariacki 1, 31-040 Kraków, трэба падаць: нумар пазіцыі, назву і найвышэйшую суму грошай, якую заказчык можа заплаціць за паасобную пазіцыю.

Чарговы аўкцыён у Кракаве адбудзецца 23 і 24 лістапада г.г. у гмаху Collegium Novum Ягелонскага універсітэта, што на вул. Галэмбяй № 24. Звяртаем увагу на выданні:

Poz. 284 — Aneks, Kwartalnik polityczny (Londyn), R. 1987, Nr 49 (zawiera m.in.: A. Srokowski, Ukraińscy katolicy i prawosławni w Polsce po roku 1945). Cena wywoławcza 8 tys. zł.

Poz. 321 — Libertas, Kwartalnik społeczno-polityczny (Paryż), R. 1985, Nr 4 (zawiera m.in.: T. Poleski, Duszpasterstwo Katolickie na Białorusi 1917—1984). C.w. 8 tys. zł.

Poz. 444 — Bersohn M., Dawna zbrojownia książąt Radziwiłłów w Nieświeżu, Warszawa 1904. C.w. 20 tys. zł.

Poz. 564 — Dar Polski Białorusinom, Rosjanom i Ukraińcom na Tysiąclecie Chrztu Świętego, Łondyn 1989, C.w. 25 tys. zł.

Poz. 1058 — Archiwum Akt Dawnych w Wilnie w okresie od 1795 do 1922 roku, Rys historyczny, W-wa 1923. C.w. 6 tys. zł.

Poz. 1095 — Moskwa wobec Unii i Polski, Lwów 1889 (historia kościoła unickiego pod rządami carów rosyjskich w XVIII i XIX w.). C.w. 3,6 tys. zł.

Poz. 1223 — Proces sądowy w sprawie organizatorów, kierowników i uczestników polskiego ruchu nielegalnego w zapleczu Armii Czerwonej na terytorium Polski, Litwy oraz zachodnich rejonów Białorusi i Ukrainy, B. m.w. 1945. C.w. 5 tys. zł.

Poz. 1441 — Turczynowicz S., Tillinger T., Konieczność budowy drogi wodnej przez Polesie i osuszania go... W-wa 1925, C.w. 3 tys zł.

Poz. 1443 — Turkowski L., Źródło oddziaływań na tkactwo ludowe w Wileńskiem i Nowogródzkiem, Londyn 1937. C.w. 5 tys. zł.

Poz. 1473 — Wasilewski L., Sprawy narodowościowe w teorji i w życiu, W-wa — Kraków 1929 (zawiera m.in.: Stosunki narodowościowe na ziemiach wschodniej Rzeczypospolitej). C.w. 10 tys. zł.

Пісьмовыя заказы можна кіраваць па адрасу: Uniwersytecka Spółka Aukcyjna „Antiqua", ul. Westerplatte 20, 30-960 Kraków 1, skrytka pocztowa 869, з прыпіскай „Aukcja".

Пётр Байко

Свойскія малюнкі

Царква ў Рыбалах. Мал. У. Петрука.

(Працяг са стар. 1)

сёды. Да канца года прымем усё, — паясняе пані Станіслава.

Кіраўнік падае квіткі праз варкенца, за якім — наступная чарга.

— Пане Бароўскі, вазьміце помач для пісання, — адзываецца нехта да кіраўніка, які празяблымі рукамі выпісвае квіткі, апрануты ў куртку і берэт.

— Падыдзе? Не падыдзе? — неспакойна ўзіраецца на вагу ўладальніца чорнага бычка, які ледзь улез у клетку на вазе.

Гэты добра важыць: 439 кілаграмаў. Будзе больш як 800 тысяч. Але што за гэта сёння купіш? Колькі яшчэ трэба заплаціць за паслугі! А каб купіць трактар?!

У красавіку ў гміне саставілі спісак гаспадароў, якія па чарзе павінны атрымаць трактар. Трактар з таго часу падаражэў амаль з двух мільёнаў да 12—15, а, напрыклад, трэці гаспадар са спіска аб сваёй машыне не можа і памарыць. Я звярнулася з гэтым пытаннем да начальніка гміны, Міколы Павільча.

— Наша роля скончылася ў красавіку, калі мы зрабілі спісак асоб, якія **могуць** стараца купіць трактар. Чарга састаўлена паводле патрэб. Гэты спісак пераслалі мы на склады гаспадарчых машын у Гайнаўку і ў Бельск, трактары размяркоўвае і „Агрома". Мы таксама хацелі б, каб гэты спісак быў рэалізаваны. Добра было б, каб хаця на працягу трох гадоў!

—Але нават тры трактары не трапілі дагэтуль у Нараўчанскую гміну?!

— Прыходзяць новыя людзі, якім належыцца трактар па-за спіскам. Гэта — маладыя наследнікі, гаспадары, якія купілі найменш 5 гектараў зямлі з Дзяржаўнага фонду. Да таго даходзіць яшчэ і цяжкія лёсавыя абставіны, напрыклад, дарожны выпадак, смерць каня, пажар...

Цэны пабольшваюцца, можна сказаць, з хвіліны на хвіліну. Рабочы ў горадзе скрыгоча зубамі, калі бачыць цану мяса ці малака без датацый, хлебароб не можа назбіраць грошай на машыну...

Як яны паднімуць на ногі гаспадарку? Гэта пытанне вельмі агульнае.

— У Нараўчанскай гміне даходзіць ужо да 3 тысяч аблогаў, — кажа пані Харкевіч. — А тут працаваць трэба. Робім, што можам, будуем, што можам...

Паказвае мне спісак з запасам штучных угнаенняў:

— Вельмі добрае забеспячэнне ў ГСе ў навозы, гаспадары купляюць. Ёсць у нас вагон цэменту, вагон шкла... Маем пякарню, гастраномію, крамы, завод газіраванай вады, паслуговую майстэрню... Дзесьці там, „угары", хочуць ліквідаваць кааператывы ГС. Не ведаем, што з намі будзе. Трэба старацца ўтрымацца. Нічога не выдумаеш, на ўсё патрэбныя сродкі.

Вяртаюся з ГСу на скупку, дзе чарга траха паменшылася.

— Я малодшага сына ў школу не пашлю, — гаворыць маладая яшчэ жанчына, — не хопіць нам грошай. Мой старэйшы ў Міхалове, у інтэрнаце жыве, але такія цэны за жыллё і абеды, што нам зацяжка. А гавораць, што асвета ў нас бясплатная!..

У нараўчанскай бібліятэцы я бачу, як працаўніцы скрупулёзна аблічваюць, якая будзе ў іх зарплата. Скупавата гэта выходзіць. Хто цяпер будзе даваць грошы на культуру і іншыя галіны гаспадаркі, якія залежаць ад дзяржаўнага бюджэту, у якім мільярдныя дзіры?

Прыгнятае нас усіх настрой бяссілы, няўпэўненасці і адчаю.

Над Нараўку хутка апусціўся сіне-багровы восеньскі вечар. З-над апусцелага берага ракі вее востры вецер, нахабна б'е ў аблезлую табліцу, на якой прыгожая паненка пальчыкам паказвае: „Аб'явы" і „Інфармацыі". Нічога там больш няма.

Міра Лукша

У СТАГОДДЗЕ ТЭХНІКІ І ПРАГРЭСУ

Марыся любіць добра паспаць. Найлепш ёй спіцца, калі працуе аўтаматычная пральная машына ці пячэцца пірог у электрычнай печы.

— Вось якая вялікая тэхніка, які прагрэс, — захаплялася Марыся аўтаматычнай сціральнай машынай. — Сама мые, палошча, выварвае што трэба і выкручвае. Хопіць толькі шланг націснуць на кран, ўключыць машыну. Праз паўгадзіны бялізна будзе чысценькая і амаль сухая. Можна спакойна падрамаць!

Так і зрабіла. Прыснілася ёй, што нехта хоча выбіць дзверы ў яе кватэру. Марыся прачнулася і пачула, што праўда, нехта стукае. Злезла з канапы і глядзіць — дыван плавае. Суседка адчыніла дзверы, а вада ручаём пабегла на ўсходы. Пралька працавала, а з адарванага шланга лілася вада на падлогу. Марыся выкінула бялізну з машыны.

— Вось і тэхніка, не паспееш задрамаць! — уздыхнула Марыся, збіраючы ваду анучай.

Захацелася Марысі спячы пірог. Палажыла цеста і сыр у печку і думае:

— Прадзіж — гэта табе не пральная машына. Будзе спакойна пячы пірог, ніякіх тут шлангаў няма, шнур жа не вырвецца сам з уключальніка. Прыдрамлю трохі...

Лягла і заснула. Сніцца ёй сястра-нябожчыца, што будзіць яе, гаворачы: „Уставай, уставай ужо, а то спознішся на цягнік. Табе заўсёды мала сну!"

Прачнулася Марыся і пачула нейкі дзіўны пах. Гэта пірог! У кухні было поўна дыму.

— Вось табе і тэхніка! — махнула рукой Марыся. — З душой згарэць можна!

Аўрора

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

IV. СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ МОВА. МАРФАЛОГІЯ.

4. Спосабы словаўтварэння — працяг.

4. **Пранаміналізацыя** (лац. pronomen 'займеннік') — пераход лічэбнікаў і прыметнікаў у займеннікі, напр.: **адзін, другі** — Прыгадваецца надпіс у **адной** сталоўцы... (Шам.) — параўн.: Прыгадваецца надпіс у **нейкай** сталоўцы...; Палессе засталося дзесь ззаду. **Другая** краіна, **другія** малюнкі (К-с.) — параўн.: **Іншая** краіна, **іншыя** малюнкі; **цэлы** — Ён працаваў **цэлы** дзень. — параўн: Ён працаваў **увесь** дзень.

5. **Прэпазіцыяналізацыя** (лац. praepositio ,прыназоўнік') — пераход прыслоўя і іншых часцін мовы ў прыназоўнікі: **міма, пасля, услед за шляхам.**

Прыназоўнікі ўтвараюцца ад:

а) прыслоўяў — параўн.: **Вакол** было ціха. (прыслоўе) — **Вакол** хаты растуць дрэвы. (прыназоўнік);

б) назоўнікаў — параўн.: Лес сплаўляўся водным **шляхам.** (назоўнік) — Вялікая колькасць прыназоўнікаў утварылася **шляхам** прэпазіцыяналізацыі. (прыназоўнік);

в) дзеепрыслоўя — параўн.: ,Сын гаварыў гэта, **не гледзячы** на бацьку. (дзеепрыслоўе) — **Нягледзячы** на позні час, у хаце гарэла лямпа

IV. Марфалагічны спосаб словаўтварэння гэта найбольш прадуктыўны спосаб утварэння новых слоў у беларускай мове. Падзяляецца ён на дзве разнавіднасці: афіксальнае словаўтварэнне і складанне асноў і слоў.

1. **Афіксальнае словаўтварэнне** — гэта ўтварэнне новых слоў пры дапамозе розных афіксаў. У залежнасці ад таго які афікс бярэ ўдзел ва ўтварэнні новага слова, афіксальнае словаўтварэнне падзяляецца на: прэфіксальнае, суфіксальнае, прэфіксальна-суфіксальнае і бязафіксное.

а) **Прэфіксальнае словаўтварэнне (прэфіксацыя).**

Новыя словы ўзнікаюць у выніку далучэння прыстаўкі да існуючага ўжо слова, напр.: **група — пад-група, шчасце — ня-шчасце; вялікі — за-вялікі, маральны — а-маральны, ваенны — анты-ваенны, чытаць — пра-чытаць, лічыць — на-лічыць, далёка — не-далёка, хто — ніхто, што — нешта.**

б) **Суфіксальнае словаўтварэнне (суфіксацыя).**

Новыя словы ўзнікаюць у выніку далучэння суфіксаў да ўтваральнай асновы, напр.: **малад-ы — малад-осць, лес — ляс-н-ы, рыб-а — рыб-ак, зялён-ы — зелен-аваты, стука-ць — стук-ну-ць,** радзей — да цэлага слова, напр.: **сёння — сёння-шн-і, жаніць — жаніць-б-а.** Пры далучэнні суфікса да асновы часта адбываецца ў аснове чаргаванне зычных, напр.: **малад-ы — маладз'-еньк-і, наг-а — нож-к-а, рук-а — руч-к-а, жоўт-ы — жаўц'-е-ць.**

в) **Прэфіксальна-суфіксальнае словаўтварэнне (конфіксацыя)** характарызуецца далучэннем да ўтваральнай асновы адначасова прэфікса і суфікса, напр.: **гар-а — уз-гор-ак, лес — пера-лес-ак, бедн-ы — з-бядн-е-ць, снег — а-сняж-ы-ць.**

г) **Бязафікснае словаўтварэнне (нулявая суфіксацыя)** выкарыстоўваецца для ўтварэння галоўным чынам назоўнікаў мужчынскага роду ад дзясловаў **(бег<бегаць, праход<праходзіць, удар<ударыць)** і назоўнікаў жаночага роду ад прыметнікаў **(бель<белы, даль<далёкі, ціш<ціхі, шыр<шырокі).**

2. **Складанне слоў і асноў.** Пры дапамозе гэтага спосабу ўтвараюцца складаныя словы..

(Працяг на стар. 8)

ЯН МАКСІМЮК

МЁРТВЫ СЕЗОН

— 6 —

Чуткі, што будуць судзіць Аляксандра Пушкіна, хадзілі сярод людзей ужо на першым тыдні нашага побыту ў Мінску. Але ніхто не мог дакладна ўказаць на дату ці месца судовай справы. Ніхто таксама не сумняваўся, што ўзбуджаная супроць студэнта 4-га курса Тэатральна-мастацкага інстытута крымінальная справа мае прысмак палітычнага працэсу.

25 сакавіка г.г. Аляксандр Пушкін паспрабаваў правесці мастацкі хэпенінг перад будынкам Інстытута (на Ленінскім праспекце), прысвечаны 71-м угодкам абвяшчэння БНР. „Далоў Беларусь „савецкую", даеш Беларусь народную!" — стаяў надпіс на адным з плакатаў падчас тае нядоўгатрывалае выстаўкі. Мастак быў затрыманы міліцыяй і адсядзеў у арышце 5 сутак, тлум людзей, што сабраўся каля Інстытута, разагнаны. Нехта прысутны на той падзеі тлумачыў мне, што выстаўка мела месца якраз на мяжы двух гарадскіх кварталаў, а значыць, і на мяжы двух міліцыйных участкаў. Людзям прыйшлося тугавата, паколькі міліцыя з аднаго ўчастка старалася адцясніць гэты хэпенінг (хэпі энд, як напісалі ў адной з мінскіх газет) сваім калегам на суседнім участку, а тыя рабілі падобнае, толькі ў супрацьлеглым накірунку.

Як я ні распытваў, так і не дапытаўся, дзе і калі мае быць той працэс. Так што пра яго вынік я даведаўся ўжо з вусных пераказаў, якія непазбежна набывалі прыкметы легенды. Суддзю, нібыта, не задаволіў разгляд падзеі ў дзень 25 сакавіка, і ён пачаў калупацца ў мінулым падсуднага, высвятляючы сабе адносіны да савецкай улады бацькі, а нават дзеда А. Пушкіна. І падсудны задаволіў гэтае зацікаўленне суда, заяўляючы, што ўжо ягоны дзед быў супроць бальшавіцкай сістэмы, потым ягоны бацька, а цяпер ён, сын, які адслужыў вайсковы абавязак у Афганістане. Што ні казаць пра тое, як сапраўды гучалі паказанні А. Пушкіна перад судом, то „ў народ" пайшла чутка, дапасаваная да народных уяўленняў наконт такога роду працэсаў. Аляксандр Пушкін быў прысуджаны да 2 гадоў зняволення з 5-цігадовым выпрабавальным тэрмінам па тых артыкулах крымінальнага кодэксу, у якіх гаворыцца аб грубым парушэнні грамадскага парадку і дзеяннях, якія прыносяць грамадству істотную шкоду.

Чаму тады Пушкіна не ўволілі з Інстытута? Няўжо перабудова на Беларусі зайшла ажно так далёка, што рэктар вышэйшай школы можа пастулаць па-свойму, не лічачыся з „голасам грамадства"? Ніхто не змог мне толкам праясніць гэтую справу. На агульным сходзе ў Тэатральна-мастацкім інстытуце, дзе разглядалася справа студэнта Пушкіна, асабліва моцна, як мне распавядалі, заступаліся за яго дзяўчаты. Ну і ну!

І яшчэ адна дэталь, звязаная з Пушкіным. Выступаючы на Устаноўчым з'ездзе БНФ у Вільні, ён ахвяраваў Фронту тры свае карціны, чым і выклікаў немалую збянтэжанасць удзельнікаў. Мелася на ўвазе, што гэты акт можа выклікаць непрыхільную рэакцыю прысутных прадстаўнікоў яўрэйскай нацыянальнасці, паколькі Пушкін заяўляў на сваім хэпенінгу, што ён выступае за Беларусь „без жыдоў і камуністаў". Сітуацыю нейк выратавалі, заяўляючы, што погляды А. Пушкіна — гэта ягоная прыватная справа, а калі мастак дае свае творы ад шчырага сэрца — то чаму ж не прыняць? Ну і сапраўды, усё закончылася хэпі эндам.

У Вільню я паехаў у апошні уік энд нашага побыту ў Мінску. Пабачыш іншую архітэктуру, калі табе мінская не даспадобы, тлумачыў мне Ігар. У паездку з намі выбраўся і Мікола, супрацоўнік Музея ў Заслаўі. Хлопцы мелі ў Вільні аднаго знаёмага літоўца, яшчэ са студэнцкіх часоў, так што можна было і заначаваць, калі трэба.

Яшчэ не паспеўшы добра агледзецца па Старым горадзе, мы сустрэлі Сяржука Вітушку ў гумовых ботах і ягоны талакоўскі хаўрус у нацыянальных колерах. Дзяўчаты і хлопцы збіраліся ў Грыгішкі, мястэчка каля Вільні, дзе ладзілася сустрэча тамашніх беларусаў на ўгодкі з дня нараджэння Цёткі — Алаізы Пашкевіч. Доўга не раздумваючы, мы пашыбавалі на аўтобусны вакзал. У аўтобусе прыемна было прыслухацца да літоўскай гамонкі, такой славянскай у сваёй мелодыі, але ажно да ціхага абурэння няўцямнай беларусу.

Гучалі вершы Цёткі, выступаў старшыня „Сябрыны" з Вільні, выступалі мясцовыя літоўцы. Былі за тым, каб і беларусы займелі свае культурна-грамадскія згуртаванні ў Літве. Выступаў таксама старшыня мясцовага згуртавання палякаў. Пачаў па-польску, заблытаўся ў тонкасцях сінтаксісу, адзначыў, што па-польску яму было б гаварыць лягчэй, але з увагі на беларускую аўдыторыю ён паспрабуе па-беларуску, і паехаў на мове Купалы і Коласа без „никаких". Зала ўспрыняла гэта дабрадушным рогатам і воплескамі. Знакаміта адспявала некалькі песень пад гітару Вольга Цярэшчанка з Гомеля, у будучыні, несумненна, зорка беларускай эстрады. А потым, ужо на двары, талакоўцы вучылі жыхароў Грыгішак беларускіх гульняў і забаваў.

Назад у Вільню. Паўсюды на вуліцах і ў крамах выкладзены дзеля подпісаў ліcткі са зваротам „Саюдзіса" наконт скасавання пакту Рыбентроп-Молатаў і наконт вывядзення акупацыйных войск з Літвы.

Вечарам у знаёмага маіх спадарожнікаў, Ігара і Міколы. Нагаварыліся да ўмору, пакуль не пападалі носам. Літве няма іншага шляху апроч незалежнасці.

Вярнуліся на другі дзень, туга напакаваўшы торбы саюдзісаўскім „Возрождением".

(Працяг будзе)

ПРА НАШЫХ ПІСАЛІ...

(Працяг са стар. 1)

Мусім навучыцца братэрскаму сужыццю з імі. Усё, што да гэтага часу адбывалася вакол іх, трэба лічыць вялікай памылкаю. Мусім цяпер усенька паправіць. Але, калі, напрыклад, будзем даваць беларусам нешта ў падарунку, дык заўсёды гэта будзе толькі дарунак. Паспрабуем інача. Няхай яны атрымаюць уладу ў тых сваіх гмінах і вёсках, у якіх жывуць, няхай жа самі вырашаюць пра ўласны лёс! Няхай самі сабою кіруюць!"

Гэтае выказванне сенатара Каліцінскага нельга ўспрымаць як яго ўласную, прыватную думку. З іншых крыніцаў ужо вядома, што палітыкі „Салідарнасці", якія перанялі ўладу ў Польшчы, ідуць у напрамку канцэпцыі беларускай аўтаноміі ў Беластоцкім Краі. Мэтай такога кроку ёсць разбіць ад усходу сцяну недаверу да т.зв. каманды Валэнсы, а таксама дапусціць адпаведны палітычны прэцэдэнт у адрас Беларускай ССР, дзе польская меншасць усяго пачынае мець палёгку ў сваім нацыянальным існаванні.

У духу беларускай аўтаномнасці тут піша вядомы нам прафесар Ежы Тамашэўскі на старонках тыднёвіка „Polityka" ад 21 кастрычніка („Panu premierowi do sztambucha"). Гэты польскі інтэлектуаліст змагаўся за людскія адносіны да нас богведама як даўно. І што гарохам аб сцяну! І будзе свайго роду парадоксам, калі акажацца, што Тамашэўскага ўважліва выслухалі і шляхетна прынялі яго словы да сэрца не ідэйныя сябры-камуністы, будучы пры ўладзе, але — антыкамуністы з кагорты Тадэвуша Мазавецкага, актуальнага шэфа ўрада Польскай Народнай Рэспублікі!!!

Таму неяк верыш словам з нядаўняга пленума ЦК ПАРП, на якім адкрыта сцвярджалі, што партыя высахла ў кансерватыўную сілу, няздольную праводзіць рэформы, узначальваць перадавы рух у грамадстве. Акасцянелая, яна мусіць перарадзіцца з партыі, якая на практыцы займалася найбольш наменклатурнаю дзяльбою пасадаў, у партыю, якая будзе перш за ўсё весці змаганне за лепшы лёс народу.

Дай слабому чалавеку царскую ўладу і ён здурнее!

С. Я.

(Працяг са стар. 3)

ЯН ЧАЧОТ ПА-БЕЛАРУСКУ

„Бывайце і прафесары! Мы паспыталі
Ў вас боцькаўскіх, казацкіх бізуноў.
Усё, што вы ў галовы гэтак нам уклалі,
Умомант вам назад вярнулі б зноў".

Безумоўна, такіх ці іншых „родных" момантаў у творчасці вястуна беларускага адраджэння кожны можа знайсці куды больш...

Юрка Трачук

Ян Чачот, Навагрудскі замак. Творы, „Мастацкая літаратура", Мінск 1989, сс. 327.

Паважаныя супрацоўнікі „Нівы“!

Буду вам удзячна, калі вы дапаможаце мне адшукаць сваякоў, якія пасля вайны пераехалі жыць у Польшчу.

Шукаю маю бабулю (Рукан Марыю Якаўлеўну, якая пражывала ў вёсцы Голі, Слонімскі раён, Гродзенскай вобласці), сястру **Мушынскую Алену Якаўлеўну,** якая павінна пражываць у Шчэціне. Бабуля вяла перапіску, а потым па невядомай прычыне ў 1963 годзе перапіска спынілася. Бабуля памерла, а мне хочацца пабачыць сваіх траюрадных сёстраў і братоў. Ды гэта просьба не толькі мая, але ж і ўсіх астатніх сваякоў. Можа Алены Якаўлеўны Мушынскай няма ў жывых, дык ёсць жа дзеці. Далучаю здымак сям'і Мушынскіх з 1961 года.

І яшчэ ў горадзе Ныса (ваяводства Аполе) павінен пражываць брат бабулі **Пакінь-Саха Аляксандр Іванавіч.** Можа гэтыя два недакладныя адрасы дапамогуць знайсці сваякоў.

Я, Сыч Ніна Лявонцеўна, унучка Рукан Марыі Якаўлеўны, працую і жыву ў Шчучыне. Бацька мой, Рукан Леанід Аляксандравіч расказваў мне, як муж Алены Якаўлеўны, **Людвіг Мушынскі** заўсёды добра адносіўся да іх. Жылі бедна, дык яны дапамагалі вопраткай і любілі бацьку. Раней яны жылі ў вёсцы Дзярэчын, Зэльвенскага раёна, да выезду ў Польшчу.

**Ніна Лявонцеўна Сыч,
БССР, Гродзенская вобл.
г. Шчучын, вул. Лясная
д. 23, кв. 1.**

Алёна Шарэпа-Лапіцкая. Мінск. Усе здымкі магілы Максіма Багдановіча дайшлі да нас і захоўваюцца ў рэдакцыйным архіве. Здымкамі зацікавіўся рэдактар „Беларускага календара“ на 1991 год і, мабыць, іх выкарыстае.

Уладзімір Пучынскі, Мінск. Інтэрв'ю друкаваць не будзем. Па форме і зместу нашаму тыднёвіку не падыходзіць.

Алесь Сімакоў, Гомель. Зварот Беларуска-індзейскага таварыства да суайчыннікаў у Амерыцы друкаваць не будзем, а гэта таму, што ў Амерыку трапляе адносна невялікая колькасць нашага тыднёвіка. Раім наладзіць кантакт з беларускімі часопісамі ў ЗША і Канадзе. Можа яны пацікавяцца вашай дзейнасцю.

З ДАКУМЕНТАЎ ГЕНЕРАЛЬНАГА ШТАБА (II АДДЗЕЛА), ВАРШАВА, 1928.

Пасля другога раздзела Польшчы цар Павел I з часткі Мінскага ваяводства, якую атрымала Расія, і з паўднёвай часткі Брэстчыны стварыў Мінскую губерню.

У 1795 годзе, пасля апошняга раздзелу Польшчы былі ўтвораны Віленская і Слонімская губерні. У 1796 годзе абедзве гэтыя губерні былі перайменаваны ў Літоўскую губерню, якую ў хуткім часе Аляксандр I падзяліў на Віленскую і Гродзенскую губерні і аднавіў ліквідаванае Паўлам I Магілёўскае намесніцтва ў форме Магілёўскай губерні. Полацкая губерня была перайменавана ў Віцебскую. Губерні Магілёўскую, Віцебскую, Мінскую называлі беларускімі.

У перыяд паўстання 1831 года кіраўніком паўстання на Міншчыне быў Радзішэўскі, а на Піншчыне Тытус Пуслоўскі. Паўстанне 1863 года таксама выклікала рэха на крэсах. Камандуючым паўстанцаў у Кобрынскім павеце быў Траўгут.

Пасля ўпадку студзеньскага паўстання выступілі на Беларусі бязлітасныя, рашучыя рэпрэсіі, бо царскі ўрад не прызнаваў як беларускай народнасці, так і уніяцкай рэлігіі.

У перыяд сусветнай вайны беларускія землі былі месцам шматлікіх бітваў. Адыходзячы перад напорам немцаў у 1915 годзе, рускія страшэнным чынам нішчылі край, палячы гарады, асады, вёскі, і эвакуіравалі насельніцтва. Немцы паступова дайшлі аж да Оршы, дзе асталіся аж да 1918 года. На пачатку 1919 года пакінулі Беларусь. Большую частку пакінутай немцамі тэрыторыі занялі бальшавікі.

Пасля заканчэння сусветнай вайны на беларускіх землях са зменнымі лёсамі праходзіла польска-бальшавіцкая вайна. У яе выніку беларускія землі пераходзілі з рук у рукі. У 1920 годзе амаль усю Беларусь занялі бальшавікі, а рэшту літоўцы. У выніку пераможнай для Польшчы вайны, Рыжскага міру і акцыі генерала Жалігоўскага, закончанай далучэннем Віленшчыны да Польшчы, частка Беларусі адыйшла да Польшчы, а частка да Савецкай Расіі.

Раздзел II

Польскія і рускія ўплывы, пад якімі развівалася Беларусь.

Як бачым з фактаў, Беларусь на працягу свайго развіцця ўваходзіла ў склад Літвы, Польшчы і Расіі. Культура гэтых народаў, асабліва польская і руская, адыгралі выдатную ролю ў гісторыі развіцця Беларусі.

Ад найдаўнейшых часоў на Вялікае княства Літоўскае, а тым самым і на Беларусь, вялікі ўплыў меў польскі элемент.

Плямёны літоўцаў, прусаў і ятвягаў захоплівалі польскіх палонных, якія былі піянерамі польскай культуры, асабліва сельскагаспадарчай. Спрыялі яны паланізацыі тэрыторыі на ўсход ад межаў польскай дзяржавы.

Па меры аб'яднаўвання Літвы і Польшчы, польская культура ўсё шырэй пранікала на ўсход. Ішлі туды перш за ўсё польскія асаднікі, рамеснікі, бортнікі, рыбакі і г.д...

Пасля Люблінскай уніі польскі ўплыў на ўсход усё болей пашыраўся шляхам:

1) наплыву палякаў,

2) паланізацыі мясцовай стыхіі.

Гарады, сядзібы магнатаў былі тымі цэнтрамі, якія праменявалі ва ўсе бакі, пашыраючы польскія звычаі, культуру і мову.

Наколькі пашыралася сфера ўплыву Польшчы, настолькі пашыралася і беларуская культура. Гэтыя два працэсы развіваліся адначасова. Польская культура ўплывала перш за ўсё на мяшчанскія і дваранскія праслойкі, а ніжэйшыя грамадскія слаі літоўскага грамадства пападалі пад уплыў беларускай культуры. Мяжа паміж літоўскімі і беларускімі масамі перасоўвалася пастаянна на захад і поўнач так, што памяншваўся элемент літоўскі, а павялічваўся — беларускі. Змяняліся мова і культура — народ з літоўскага станавіўся беларускім.

Беларуская мова хутка станавілася ўрадавай мовай Літвы (XIV ст.). Пачаткова размаўлялі па-беларуску баяры і шляхта. Пашырэнне беларушчыны выступае і сёння, хаця разбуджаная літоўская свядомасць значна яго прытармазіла.

(Працяг будзе)

ПРАЕКТ ПРАГРАМЫ БГК „ГРАМАДА“

(Працяг са стар. 2)

паслядоўна імкнуцца абмежаваць беларускую культурную прысутнасць на Беласточчыне аж да цалкавітага яе знікнення.

Не можа не непакоіць створаная апошнім часам канцэпцыя культурнага развіцця Беласточчыны да 2000 года, якая ў асноўных сваіх накірунках мае правесці культурную уніфікацыю паступовым растварэннем беларускай культуры ў агульнапольскай стыхіі. Здзяйсненне гэтай канцэпцыі дало б у выніку не толькі знікненне адзінай і непаўторнай ва ўсёй краіне сумежнасці дзвюх нацыянальных культураў, але таксама і адмоўныя грамадскія з'явы:

— знікненне з грамадскага жыцця традыцыйных маральных і духоўных каштоўнасцяў, якія нясе з сабою самабытная беларуская культура;

— выключэнне на працяглы час культуратварыльнага патэнцыялу значнай часткі насельніцтва Беласточчыны;

— агульнае зніжэнне культурнага ўзроўню і рост напружання ў палітычна-грамадскім жыцці ваяводства.

Беларускі грамадскі камітэт, намагаючыся захаваць самабытнасць беларускай культуры на Беласточчыне і спрыяць яе развіццю, не намераны ажыццяўляць гэта, выступаючы супроць польскай культуры. Галоўнай мэтаю культурнай праграмы Камітэта з'яўляецца усталяванне справядлівай раўнавагі і нармальнасці ў культурных памкненнях і суадносінах беларусаў і палякаў у нашым рэгіёне.

БГК „Грамада“ ў сваіх памкненнях дзеля захавання культурнай спадчыны беларусаў Беласточчыны і далейшага развіцця іх культуры будзе выступаць за:

1. Мэтанакіраваную палітыку ваяводскіх і цэнтральных уладаў у галіне культурнага развіцця, у якім беларуская культура заняла б належнае ёй месца.

2. Арганізаванне матэрыяльнай базы і фінансавых сродкаў дзеля развіцця беларускай культуры.

3. Стварэнне і асваенне сучасных гарадскіх формаў беларускай культуры, напрыклад, прафесіянальнай беларускай эстрады і беларускай тэатральнай сцэны.

4. Паўнапраўнае развіццё беларускага культурнага руху.

5. Супрацоўніцтва ў галіне культуры з Беларускай ССР.

Ніякі народ не можа развівацца без дзяржаўнасці мовы і без нацыянальнага школьніцтва. У любой дзяржаве не можа быць гутаркі пра дэмакратыю і талерантнасць, калі мова нават найменшай этнічнай групы ці народнасці не мае поўных правоў і гарантый яе развіцця ды пашанавання як з боку дзяржаўных устаноў, так з боку асноўнага дзяржаўнага грамадства. Кожная дыскрымінацыя нацыянальнай меншасці пачынаецца ад дыскрымінацыі яе мовы, што выражаецца стварэннем вакол яе псіхічнага тэрору. Сёння, калі цывілізаваныя народы так многа зрабілі ў змаганні за правы чалавека, беларуская нацыянальная меншасць не мае прававых гарантый на яе першае і неаспрэчнае права — права на свабоднае карыстанне сваёй мовай у публічным жыцці.

Галоўнай мэтай БГК у галіне школьніцтва будзе змаганне за ўвядзенне ў праграму і практыку школьнага жыцця інфармацыі аб нацыянальных меншасцях (беларусы на Беласточчыне), з вылучэннем права на

НАСТАЎНІКАМ — ДЗЯКУЙ!

Асвета і культура, быццам сіямскія сёстры, нераздзельна звязаны з жыццём кожнага чалавека. Запалоньваюць яны „людскую сыравіну“, пачынаючы ад нараджэння, і дзень за днём, год за годам у бесперапынным акце тварэння імкнуцца стварыць з яе Чалавека.

У цэлым працэсе кшталтавання чалавека для кожнага з нас найважнейшымі былі настаўнікі. Гэта ж ад іх пачыналіся нашы першыя крокі ў магічны свет асветы і культуры. Аднак не заўсёды мы ўмеем ацаніць веліч іх штодзённай працы, а яшчэ горш бывае, калі трэба нашую пашану выказаць у форме ўзнагарод. Прыклад — настаўнікі беларускай мовы на Беласточчыне. З увагі на спецыфіку іх працы яны не могуць аставацца выключна настаўнікамі. Яны маральна абавязаны быць і грамадскімі, і культурнымі дзеячамі. Цяжка ўявіць, што беларускае культурнае жыццё на Беласточчыне магло б развівацца без іхняй актыўнасці і працы.

Разумеючы гэта, БГКТ звярнулася ў Кураторыю з просьбай прызнаць узнагароды хаця б для пяці настаўнікаў, дзякуючы працы і таленавітасці якіх у конкурсах для моладзі атрымаліся найлепшыя вынікі. Само БГКТ на ўсе конкурсы ў гэтым годзе мела ў сваім бюджэце ўсяго 100.000 злотых, прычым узнагароды для настаўнікаў не прадбачваліся. Во як здорава цэніцца праца настаўнікаў і, натуральна, мастацтва нашых дзетак! Кураторыя, з-за фінансавых цяжкасцей, прызнала адну ўзнагароду — настаўніцы беларускай мовы ў Орлі Анне Шыманскай.

БГКТ, плануючы адкрыццё культурна-асветніцкага сезону, пачало ліхарадачныя пошукі сродкаў, якія аказаліся безвыніковымі.

Ратункам, здавалася, маглі быць дыпломы БГКТ. Хоць выпісаныя, так і асталіся ляжаць няўручанымі. Сорамна зрабілася скромненькімі дыпломчыкамі сквітаваць неацэненую ахвярную працу, выходзячую далёка па-за рамкі настаўніцкага абавязку.

Толькі дзякуючы „Ніве“ БГКТ мае нагоду звярнуцца да ўсіх настаўнікаў і дзеячоў культуры са шчырымі словамі падзякі за штодзённы творчы і ахвярны труд у падрыхтоўцы конкурсаў, пры навучанні беларускай мовы. Асабліва дзякуем: Анне Шыманскай з Орлі, Ларысе Бурыла з Бельска-Падляшскага, Веры Флёрчык з Кленік, Ніне Абрамюк з Ласінкі, Ірыне Ефімюк з Храбалоў, Яўгеніі Такаюк з Кляшчэляў, Васілю Цялушэцкаму з Ляўкова, Валянціне Дудзе з Дашоў, Тамары Русачык з Бельска-Падляшскага, Валянціне Андрасюк з Дашоў, Галіне Наумчук з Бельска-Падляшскага, Валянціне Дзмітрук з Гайнаўкі, Сяргею Лукашуку з Бельска-Падляшскага, Ніне Адамюк з Чыжоў, Юрку Жменько з Пашкоўшчыны, Міраславе Маркевіч з Бельска-Падляшскага, Людміле Себясевіч з Малінік, Ірыне Лукашук з Гайнаўкі, Вользе Гарустовіч з Дубін, Галене Тапалянскай з Трасцянкі, Анне і Міраславе Панфілюк з Дубічаў-Царкоўных, Янку Морданю з БГКТ.

Вынікі іх працы і майстэрства дзетак дзеячы БГКТ і прадстаўнікі ўлад мелі нагоду пабачыць на сцэне. Было гэта цудоўнае выкананне песень, дэкламацый і сцэнічных замалёвак! Ёсць чым ганарыцца і за што дзякаваць!

На жаль, менш поваду да гонару маем мы, працаўнікі БГКТ, з увагі на арганізацыйныя недахопы. Не можа нас апраўдваць кампраметуючая беднасць Таварыства. Праўдападобна, не хапіла еднасці ў арганізацыйных намаганнях.

Віктар Стахвюк

Фота Я. Чэрнякевіч

Цяжка ўявіць беларускае культурнае жыццё без настаўнікаў. На здымку настаўніцы з бельскай школы № 3 (злева направа): Міраслава Маркевіч, Ніна Сычэўская, Ларыса Бурыла, Стэфанія Красуцкая і Вера Міхноўская.

ВОСЕННЮ З'ЯЗДЖАЮЦЦА Ў БЕЛАВЕЖУ ФІЛЬМОЎЦЫ

Жартуючы, можна сказаць, што сёлетняй восенню ў Белавежы было больш фільмоўцаў, чым турыстаў. На працягу многіх дзён дакументальныя ці асветныя фільмы рэалізавалі ў пушчы адразу аж тры здымачныя групы.

Найдаўжэй у белавежскіх нетрах „сядзеў“ Ян Валенцік з Польскага тэлебачання. З кароткімі або доўгімі перапынкамі яго бачылі тут цэлы мінаючы год. Валенцік, супольна з жонкай Бажэнай, рэалізуе фільм „Зялёныя лёгкія Польшчы“, у якім расказа аб беластоцкай канцэпцыі аховы прыроды, якая так і называецца. Пры нагодзе выконваюцца здымкі для тэлевізійных перадач. Наогул Валенцікі ў апошнія гады часта заглядалі ў нашую жамчужыну.

У канцы верасня г.г. у белавежскім зубрагадавальніку пачала рэалізаваць дакументальны фільм італьянска-польская група. Рэжысёр Мауро Рамэрыо хоча паказаць Белавежу праз зубры і людзей, якія пры іх працуюць. Найчасцей у кадрах фільма будзе паяўляцца шматгадовы зубравод Сяргей Валкавыцкі. Ён вельмі натуральна паводзіць сябе перад кінакамерай. Здымкі выконваў Лех Скуза. „Польскія зубры“, бо гэтак называецца фільм М. Рамэрыо, пакажа 5 канал італьянскага тэлебачання. Яго змогуць паглядзець і белавежцы, бо адну копію рэалізатар абяцаў перадаць Белавежскаму нацыянальнаму парку. Фільм рэалізавалі супольна кінастудыя ў Варшаве і тэлевізійная кінастудыя „Енатан“ у Мілане.

Таксама ў канцы верасня ў Белавежы працавала здымачная група Кінастудыі асветных фільмаў у Лодзі. Рэжысёр Раман Дэмбскі і аператар Марэк Яворскі выканалі ў запаведніку здымкі да фільма „Нацыянальныя паркі, якія не знаходзяцца пад пагрозай“. Заказчык фільма, Міністэрства аховы асяроддзя і натуральных рэсурсаў, выбраў для гэтай мэты два нацыянальныя паркі ў Польшчы — Славінскі (на Памор'і) і Белавежскі, у якіх, на яго думку, экалагічная сітуацыя даволі добрая. Што ж, відаць, у Варшаве хочуць крыху падмацаваць сябе ў аптымізме. Вядома ж, што Белавежскаму нацыянальнаму парку таксама шмат што пагражае і супакойванне грамадства можа аказацца дзеяннем на шкоду белавежскаму матачніку. На шчасце, рэалізатары ўсведамляюць гэта! Абяцалі не затайваць нічога.

Пётр Байко

ўласную нацыянальную свядомасць, на развіццё самабытных культурных памкненняў, на паглыбленне гістарычнай адукацыі, на свабоднае рэлігійнае жыццё і на нацыянальную годнасць.

БГК „Грамада“ будзе рупіцца пра нармальнасць прысутнасці беларускіх дзяцей у кожнай школе, дзіцячым садзе, апякунчай установе. Пра талерантнасць як з боку настаўнікаў-апекуноў, так і з боку дзяцей. БГК будзе змагацца за дзяржаўныя прававыя гарантыі ў гэтай галіне. БГК ставіць сабе мэту беларусізацыі школьнага жыцця ў этнічна беларускім асяроддзі. Беларускамоўная адміністрацыя школы і настаўнікі павінны звяртацца да дзяцей на беларускай мове. Камітэт таксама мае на ўвазе ўвядзенне навучання гісторыі беларусаў Беласточчыны з элементамі гісторыі Беларусі ва ўсіх школах у рэгіёне. У этнічна беларускім асяроддзі яе навучанне мае адбывацца на беларускай мове. Прадмет беларускай мовы павінен быць уведзены як абавязковы ва ўсе школы ў тых асяроддзях, дзе беларускае насельніцтва складае звыш паловы ўсіх жыхароў. БГК выступае за камплементарнае развіццё беларускага школьніцтва ў рэгіёне, якое ахоплівала б не толькі пачатковы і сярэдні ўзроўні, але таксама і вышэйшыя школы. У бліжэйшым часе павінны ўзнікнуць у Беластоку прадшколлі, пачатковыя і сярэднія школы — у тым ліку і прафесіянальныя вучылішчы — з беларускай мовай навучання.

БГК „Грамада“ будзе імкнуцца да стварэння ў Беластоку спецыяльнай навукова-даследчай установы — Беларускага інстытута культуры і этнаграфіі, а пры тутэйшым філіяле Варшаўскага універсітэта — беларускай філалогіі.

Беларускі грамадскі камітэт „Грамада“ лічыць, што вышэй прадстаўленыя накірункі яго гаспадарчай, культурнай і асветнай праграмы ў адносінах да беларускай нацыянальнай меншасці будуць падтрыманы польскім насельніцтвам Беласточчыны. Бо лёс беларусаў і палякаў у нашым рэгіёне — гэта той самы лёс. Беларусы падтрымліваюць дэмакратычныя рэформы ў дзяржаве, у меру сваіх магчымасцяў імкнуцца да таго, каб суіснаванне абодвух грамадстваў у рэгіёне вызначалі нармальнасць, узаемная пашана і павага.

Беларускі грамадскі камітэт „Грамада“

— * —

Прэзідыум ГП БГКТ, пазнаёміўшыся з дэкларацыяй і праграмай Беларускага грамадскага камітэта „Грамада“, лічыць сваім абавязкам зрабіць наступныя заўвагі:

— БГКТ з сімпатыяй вітае гэтую, як і кожную іншую, спробу дзейнасці ў карысць адраджэння беларускай культуры, мовы і свядомасці,

— прадстаўленая дэкларацыя і праграма ў сур'ёзнай ступені абапіраецца на ідэях, пастулатах, прапановах і практыцы БГКТ,

— лічым, што ў дэкларацыі і праграме БГК „Грамада“ не хапае неабходных у такой сітуацыі фармуліровак, якія адносіліся б да беларускіх палітычных традыцый, да сучаснай Польшчы, да БССР, да эміграцыі і да БГКТ,

— неабходна шырэй уключыць у праграму прапанову супрацоўніцтва з так істотным фактарам нашай рэчаіснасці, як Праваслаўная Царква ў Польшчы.

У сувязі з вышэй сказаным, прадстаўленую дэкларацыю і праграму трактуем як праект, які павінен быць пададзены пад шырокую грамадскую дыскусію, і на яе базе сфармулявана павінна быць канчатковая праграма. Дыскусіі павінна быць пададзена таксама справа назвы новай арганізацыі.

Падкрэсліваем, што апрабуем форму пошукаў выхаду з той цяжкай сітуацыі, у якой апынуліся беларусы ў Польшчы.

Прэзідыум ГП БГКТ
5.10.1989 г.

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

(Працяг са стар. 5)

„Складанне (інакш — кампазіцыя, ад лац. compositio — складанне, стварэнне) асноў і слоў адрозніваецца ад афіксацыі тым, што пры афіксацыі выкарыстоўваецца толькі адзін кампанент з самастойным сэнсавым значэннем, другія ж кампаненты — афіксы выконваюць службовую ролю, а пры складанні аб'ядноўваюцца ў адну лексічную адзінку дзве або больш асноў паўназначных слоў ці асобныя словы цалкам".[6]

Шляхам складання ўтвараюцца назоўнікі і прыметнікі. У складанні выдзяляюцца чатыры спосабы: асноваскладанне, складана-суфіксальны спосаб, словаскладанне (зрашчэнне) і абрэвіяцыя.

а) **Асноваскладанне** — спосаб, пры якім словы ўтвараюцца з дзвюх і болей асноў пры дапамозе інтэрфіксаў (злучальных галосных), напр.: **кніг-а-абмен, мяс-а-камбінат, перш-а-друкар, польск-а-беларускі**, або без інтэрфіксаў, напр.: **Калінінград**.

б) **Складана-суфіксальны спосаб** — спосаб у якім пры ўтварэнні слоў шляхам складання асноў выкарыстоўваюцца і суфіксы, напр.: **пяцігод-к-а<пяць гад-оў, першакурснік<першы курс, трохпавярх-ов-ы <тры паверхі**.

в) **Словаскладанне** — спосаб, пры якім два словы зліваюцца ў адно складанае слова без змен, напр.: **вечна-зялёны<вечна зялёны, мімаволі <міма волі, плашч-палатка**. Яны скланяюцца як адно слова.

Другую групу складаюць такія словы, у якіх скланяюцца абодва кампаненты, напр.: **хата-чытальня, сцежкі-дарожкі, купля-продаж**.

г) **Абрэвіяцыя** (лац. abbreviatio 'скарачэнні') — спосаб, у выніку якога ўзнікаюць складанаскарочаныя назоўнікі. Пры гэтым спосабе зліваюцца ў адно слова не поўныя, але скарочаныя асновы.

Адрозніваюцца наступныя віды складанаскарочаных слоў:[7]

— **ініцыялы:**

• **гукавы** — з пачатковых гукаў слоў: **ААН** 'Арганізацыя Аб'яднаных Нацый', **ЛіМ** 'Літаратура і Мастацтва'

• **літарны** — з пачатковых літар: **БДУ** 'Беларускі' дзяржаўны універсітэт', **АН БССР** 'Акадэмія навук Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі',

— **складовы** — з пачатковых складоў слоў: **гарком** 'гарадскі камітэт', **філфак** 'філалагічны факультэт';

— **устаўны (тэлескапічны)** — з пачатку першага слова словазлучэння і канца другога: **мапед<мо[та+веласі]пед;**

— **змешаны:**

• з часткі слова і цэлага слова: **ашчадкаса** 'ашчадная каса', **педінстытут** 'педагагічны інстытут',

• з часткі першага слова і пачатковых гукаў наступных слоў: **БЕЛТА** 'Беларускае тэлеграфічнае агенцтва'.

---

[6] Л. М. Шакун. Словаўтварэнне. Мінск 1978, с. 97.

[7] Л. М. Шакун, там жа, с. 99-100; Сучасная беларуская літаратурная мова. Марфалогія, пад. рэд. Ф. М. Янкоўскага, Мінск 1980, с. 78-79.

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Сэрцайка, што мне рабіць? Я зусім ва ўсім гэтым заблыталася. Быў у мяне хлопец, які не апраўдаў майго даверу, звязаўся з іншай і адыйшоў. Доўга не задумваючыся, з роспачы і жалю, я аддалася першаму хлопцу, якога сустрэла на сваёй дарозе пасля гэтага трагічнага для мяне здарэння. На жаль, зацяжарыла, і гэта быў наступны трагічны аспект майго нецікавага становішча. Я гатова была б выйсці замуж за гэтага хлопца, але ён сказаў, што яшчэ мяне не ведае і не можа так адразу жаніцца з абы-кім. А я вельмі хацела выйсці замуж. Можа нават не толькі таму, каб тое дзіця мела бацьку, але і каб даказаць свайму першаму хлопцу, што я не горшая за яго. Настрой жа ў мяне тады быў вельмі пануры, і мне здавалася, што ўжо ніколі ніхто мяне не захоча, а тут вось трапіўся кандыдат. Аднак, хлопец гэты жаніцца не хацеў. Дзіця яго не цікавіла: хочаш радзі, хочаш — не радзі. Мяне гэта абыякавасць яго даводзіла да адчаю. І ў адзін з пахмурных для мяне дзён я пайшла да лекара і зрабіла аборт: У той момант, калі я гэта рабіла, мне здавалася, што на гэтага другога хлопца я ўжо ніколі і не гляну. Не мела я да яго асаблівых пачуццяў, але мела вялікі жаль, што ўсё ж не захацеў ажаніцца са мною і прымусіў мяне пайсці на рызыку. Я ж ведаю, што першую цяжарнасць перарываць вельмі небяспечна!

Калі, аднак, я ачуняла, гэты другі хлопец пачаў наведваць мяне штораз часцей. Часамі прасіў, каб я прыехала да яго, а я ішла як на леп. Пачаў купляць мне розныя падарункі. У апошні час дык купіў мне адну нават вельмі каштоўную рэч. Я сама ўжо не ведаю, што рабіць. Тады, калі ён не захацеў жаніцца са мною, ведаючы, што я зацяжарыла, мне здавалася, што ён да мяне не мае ніякіх пачуццяў. А цяпер дык ужо і сама нічога не разумею. А ў апошні час ён нават запрапанаваў мне, каб я паехала да яго блізкіх сваякоў у Францыю і папрацавала там. І ўяўляеш сабе, Сэрцайка, напісаў ім у лісце пра гэта і прадставіў ім мяне як сваю нарачоную. Я хачу туды да іх паехаць. Яны абяцаюць мне знайсці там працу і дазволяць жыць у іх. Я вырашыла скарыстаць з гэткай прапановы і зарабіць пару грошай. Бацькі мае жывуць даволі скромна і занадта мне не памагаюць. Мне 24 гады, я ўжо ад некалькіх гадоў сама зарабляю на сваё жыццё. Што ты мне параіш, Сэрцайка?

Івона

Івона! На тваім месцы я б гэтага хлопца знаць не хацела. Ці здае ён сабе справу з таго, што, магчыма, скалечыў цябе на ўсё жыццё?! Ён гаварыў табе, што не будзе жаніцца з абы-кім. Але спаць з „абы-кім" то ён патрапіць. Цяпер ён да цябе прыхіліўся (можа якраз не таму, што закахаўся раптам у цябе, а таму, што адчувае віну перад табой) і сваімі падарункамі хоча неяк залагодзіць твой боль. Таксама і з той паездкай. На маю думку, калі б так страшна цябе кахаў, то нікуды б ад сябе не пусціў. Цяжка нават было б уявіць яму тое, што будзе вымушаны быць без цябе не то што месяц, але нават адзін дзень. А ён высылае цябе да працы!

А з другога боку, можа ён тады і сапраўды цябе надта мала ведаў і прывязаўся да цябе толькі цяпер, пасля гэтай вашай душэўнай трагедыі, якой была твая незавершаная цяжарнасць. Дай Божа, каб вы пакахаліся і пажаніліся, і каб гэта ваша супольная траўма не мела фатальнага канца.

Ды толькі раіла б я, аднак, занадта на гэта не разлічваць. Адносся да яго як да звычайнага сябра, паедзь, калі ўжо так хочаш, сабе ў тую Францыю і чакай кахання, якое цябе напэўна яшчэ сустрэне.

Сэрцайка

ЗАПЯКАНКА З КАПУСТЫ

Свежую капусту нашаткаваць і закіпяціць у невялікай колькасці вады ў каструльцы, накрытай пакрыўкай. Падрыхтаваць церты сыр. Капусту, манну, масла, яйкі і сыр добра перамяшаць і пераладжыць у змазаную маслам жараадпорную формачку, паліць лыжкай смятаны, пасыпаць цертай булкай і запячы. Перад падачай паліць смятанай.

На 1 невялікі качан капусты трэба ўзяць: 1/3 шклянкі манны, 2 яйкі, 2 лыжкі масла, 2 лыжкі цертай булкі, 100 г галандскага сыра, 1 шклянку смятаны.

КАТЛЕТЫ З КАПУСТЫ І ЯБЛЫКАЎ

Ачышчаную свежую капусту памыць, дробна нашаткаваць і абварыць у малацэ напалавіну з вадою. Да зваранай капусты дадаць ачышчаныя, дробна нарэзаныя яблыкі і варыць далей. Тады дадаць манну, перамяшаць, варыць дзесяць мінут, пасаліць, дадаць яйкі. Зрабіць катлеткі, абкачаць іх у цертай булцы і смажыць.

На 1 качан капусты ўзяць: 1 шклянку малака, 2 яблыкі, 1/3 шклянкі манны, 1 яйка, 3 лыжкі цертай булкі, 5 г масла, соль па смаку.

ГАЛУБЦЫ, ФАРШЫРАВАНЫЯ ТВАРАГОМ

Звараны рыс астудзіць, каб быў летні, перамяшаць з сырымі яйкамі і расцертым тварагом, запраўленым раней соллю і перцам. Так падрыхтаваны фарш загарнуць у лісткі капусты. Вялікую галоўку капусты перад гэтым кладзем у кіпецень. Лісце, якое будзе яшчэ недастаткова мяккае, перакладаем у каструльку, яшчэ раз абліваем кіпетнем і трымаем каля 15 мінут пад пакрыўкай. Галубцы абсмажваем на масле, кладзем у брытфану, заліваем смятанай і тушым у духоўцы. Падаючы іх на стол, паліваем смятанай, пасыпаем укропам і зялёнай пятрушкай.

На 1 невялікі качан капусты трэба ўзяць: 200 г тварагу, 1/3 шклянкі рысу, 1 яйка, 50 г масла ці маргарыну, паўшклянкі смятаны, 1 пучок зялёнай пятрушкі і ўкропу, соль і перац па смаку.

ЧЫРВОНАЯ КАПУСТА З РЫСАМ

Дробна нарэзаную цыбулю падсмажыць на шмальцы. Невялікі качан капусты дробна нарэзаць, перамяшаць з цыбуляй, пераладжыць у эмаліраваны посуд, зверху палажыць пласт рысу, дадаць крыху варэння з чорных парэчак, палажыць шмалец і даліць крыху булёну. Посуд дакладна накрыць пакрыўкай і ўсё варыць на слабым агні 4—5 гадзін.

На 1 качан капусты бярэм 4 цыбуліны, паўшклянкі рысу, 3 лыжкі варэння з чорнай парэчкі, паўшклянкі булёну, 2 лыжкі шмальцу.

ЦЫБУЛЬНЫ СУП З КАПУСТАЙ

Цыбулю дробна пасячы, падсмажыць на алеі, заліць вадой, тады дадаць кіслую або свежую дробна нашаткаваную капусту, нарэзаць моркву, дадаць перац, лаўровы лісток і соль, зварыць, заправіць мукой, падсмажанай на алеі. Падаваць з зялёным укропам. Калі бярэм свежую капусту, трэба дадаць па смаку лімоннага соку.

На 1 качан капусты бярэм 1 л вады, 10 цыбулін, 100 г алею, 1 морквіну, 3 лаўровыя лісткі, 1 лыжку мукі, 1 пучок укропу, 1 лімон, перац і соль па смаку.

Гаспадыня

ВЕР-НЕ ВЕР

Паважаны Астроне!

Разгадай, калі ласка, мае сны. Першы. Прыснілася мне, што я сустрэў свайго сябра, які памёр некалькі гадоў назад. Я ў яго пытаюся: „Ці лёгка на тым свеце?" Ён мне адказаў: „На тым свеце лёгка, але паміраць цяжка".

Потым ён мяне схапіў за руку і хацеў, каб я ішоў разам з ім, але я выхапіў сваю руку ад яго і ў гэты момант прачнуўся.

Другі сон. Снілася мне, што ў мяне ёсць другая дачка, хаця на самай справе ў мяне толькі адна, і гэту другую я называў імем першай. І ў той хаце, дзе яна мне прыснілася, кругом снег, холад.

Алег

Алег! Усё гаворыць за тое, што сны твае не надта добрыя. Хаця прысніўся табе нябожчык і абазначала б гэта для цябе добрае, то ўсё ж гэты нябожчык схапіў цябе за руку, хацеў, каб ты ішоў разам з ім. Думаю, што будзе гэта абазначаць нейкую хваробу ў цябе ці ў тваіх блізкіх. Добра хоць, што ўдалося табе выхапіць тую руку.

Што датычылася другога сну, дык можа і не абазначаў бы ён нічога кепскага, калі б у той хаце не было снегу, не адчувалася холаду. Дзеці ж наогул абазначаюць радасць, задавальненне ў жыцці, ды толькі, на жаль, не ў гэтым кантэксце. Нейкія клопаты цябе не абмінуць.

Астрон

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Авяр'ян Дзеружынскі

ТОРТ ДЛЯ МАТУЛІ

Таня з Оляй
Торт спяклі
Для сваёй матулі.
Пах салодкі,
Смачны пах
І суседзі чулі.
— Вось каб нам
Пакаштаваць
Торта хоць бы крышку. —
Таня
Вочы касавурыць
На Олю-малышку.

Узялі яны па крошцы,
Па другой,
Па трэйцяй...
Калі торт
Да рэшты з'елі —
Ніхто не прыкмеціў.

Як прыйшла
Матуля з працы,
Дочкі ёй
Сказалі:
— Торт спяклі табе
Салодкі —
Самі ж
Скаштавалі.
— Скаштавалі?
Ну і добра,
Не бядуйце,
Дочкі,
Я спяку вам
Новы торт
З фруктамі,
З мядочкам.

ПЕКАРЫ

Раз, два, тры,
Чатыры, пяць,
Хлеб мы
Будзем выпякаць.
Ты, Алесь,
Хутчэй сюды
Прыцягні
Вядро вады.
Прынясу я ўміг
Пяску,
Што жаўцее
Ўскрай ляску,
І залью яго
Вадой,
Цеста вымесім
З табой.
Напячом мы
Хлеба
Столькі,
Колькі трэба.

ЖАРТ

У завулках
Па начах
Ходзіць Страх,
Страшэнны Страх.
Чалавека
Ён баіцца —
І таму яму
Не спіцца.
А як прыйдзе
Ясны дзень,
Страх знікае,
Нібы цень.
І са страху
Гэты Страх
Сам хаваецца
Ў лясах.

Фота Л. Пільскага.

Валянцін Рабкевіч

ЕДЗЕ ВОСЕНЬ

Змоўкла наваколле,
Лес адгаманіў,
Едзе восень полем
На рабым кані.

Лісце сыпле ў ногі —
Высцілае шлях.
Гушкае дарога.
Мулкая зямля.

А за сінім борам —
Я разглядзеў сам —
Сядзе ў санкі скора
Белая зіма.

Хлопцы з Пасынак. Фота А. Гаўрылюка.

Ірына Салавей

ХУСТАЧКА

Агнешка была добрай вучаніцай. Усе вучні чацвертага класа адносіліся да яе з пашанай. Але аднойчы здарылася і ёй не прынесці хатняга задання.

На практычных занятках настаўніца задала ўсім дзяўчаткам абрабіць хустачку. Узор можна было выбраць па свайму густу. Усе дзяўчаткі рабілі гэта вельмі спрытна і ўмела. Настаўніца радавалася, што ў яе такія здольныя вучаніцы.

Дзяўчаткі салідна працавалі на трох чарговых уроках, а пасля настаўніца сказала:

— Дома давядзіце свае хустачкі да прыгожага выгляду — памыйце, папрасуйце. На наступным уроку я буду правяраць і ставіць ацэнкі.

Агнешка памыла сваю хустачку, папрасавала яе і схавала ў сваю шуфлядку. Калі ж надышоў дзень, што яе трэба было несці ў школу, Агнешка адчыніла шуфлядку. Але хустачкі не было.

— Мама! — крыкнула яна не сваім голасам. — Ці ты не брала маю хустачку?

— Гэта я ўзяў! — сказаў малодшы брат Агнешкі. — Хустачка мне спадабалася. Ты сабе другую зробіш!

— Аддай, — папрасіла Агнешка. — Мне на ўрок яе задалі.

— Але яе няма, — прызнаўся Адам. — Я яе прайграў з Петрусём у фанты.

— Як ты мог, — узлавалася маці, — узяць без дазволу! Цяпер Агнешка двойку атрымае.

Агнешка плакала. Вельмі шкадаваў свайго ўчынку і Адась. Але для яго гэта была толькі навука на будучыню.

У школе Агнешка сядзела вельмі сумная. Са страхам чакала практычных заняткаў. Але час урока ўсё ж надышоў.

Настаўніца пачала правяраць работы. Усе дзяўчаткі атрымлівалі пяцёркі і чацвёркі. Дайшла чарга і да Агнешкі.

— Я не прынесла хустачку, — сумна сказала яна.

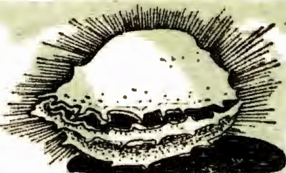
— Чаму? — здзівілася настаўніца. Яна памятала прыгожую Агнешчыну хустачку.

Агнешка расказала настаўніцы шчыра аб тым, што здарылася дома. Настаўніца добра ведала, што Агнешка хлусіць не будзе.

— Ну што ж, — сказала настаўніца. — Паставіць ацэнкі я табе не магу. Але і двойкі не пастаўлю: усе тры ўрокі ты старанна працавала. Прыйдзецца табе зрабіць новую хустачку і я ацаню яе па заслугах.

Агнешка была вельмі ўдзячна настаўніцы. Зрабіла яна другую хустачку, яшчэ прыгажэйшую. А малодшага брата прыйдзецца яшчэ выхоўваць.

Залатая ракавінка

КІТАЙСКАЯ КАЗКА

Пачатак у папярэднім нумары.

Доўга выпытваў А Сінь, чаму яна плача, і, нарэшце, Залатая ракавінка прызналася:

— Я і ёсць тая залатая рыбка, якую ты выратаваў некальькі гадоў назад. Я — дачка Царыцы мора. Употай прыбегла я да людзей. А цяпер у Палацы цара-дракона спахапіліся і шукаюць мяне. Сягоння, — плачучы, працягвала дзяўчына, — да захаду сонца я павінна вярнуцца ў Палац, а не то Царыца мора пакарае людзей, наслаўшы вялізную паводку. З сённяшняга дня не быць нам больш ніколі разам.

Узяў А Сінь дзяўчыну за руку, пачаў суцяшаць і дапытвацца, ці нельга як-небудзь гору дапамагчы.

— Можна, — адказала дзяўчына, — але трэба дабрацца да Чарадзейнага вострава і папрасіць Царыцу, каб яна дала згоду на наша вяселле. А для гэтага давядзецца табе прайсці праз вельмі цяжкія выпрабаванні.

Гаворыць А Сінь:

— Каб не разлучацца з табой, я гатоў на любыя выпрабаванні.

Сеў ён у маленькую лодку і смела паплыў у чорнае непрыветнае мора.

Узбушавалася мора. Зароў ураган:

— Вяртайся, пакуль не позна, пакуль я цябе на кавалкі не разадраў!

Вялізныя хвалі пагрозна гулі:

— Ідзі назад, а не то накрыем мы цябе і кінем на дно марское!

Ды не спалохаўся А Сінь ні лютага ўрагану, ні страшных хваляў. Настойліва плыў ён наперад.

Раптам у непраглядный цемры марской узнік чырвоны прамень. Асвяціў ён каралавы востраў, а на ім убачыў А Сінь раззлаваную Царыцу мора. Тут два вартавыя-кракадзілы схапілі юнака, падвялі яго да Царыцы.

— Мала таго, што ты дачку маю ўкраў, — сказала Царыца, — дык ты яшчэ асмеліўся ўварвацца на мой каралавы востраў!

Гаворыць спакойна А Сінь:

— Не краў я Залатую ракавінку. А цяпер прыйшоў прасіць у Царыцы бласлаўлення на вяселле, прасіць не разлучаць нас!

Адказвае Царыца:

— Забудзь пра Залатую ракавінку! Вазьмі ўзамен усё, што ні пажадаеш! Даю табе на роздум тры дні.

Невядомыя сілы падхапілі юнака разам з лодкай і вынеслі на паверхню мора. Агледзеўся А Сінь, а ад вострава і следу не засталося. Паплыў юнак дадому. Нарэшце прыбіў да берага і кінуўся да сваёй хаты. Але не пазнаў яе: на месцы былой хаціны — высокі прыгожы дом.

Сустрэла юнака каля парога Залатая ракавінка, павяла яго ў дом. А там усё так і зіхаціць золатам і серабром. Гаворыць сумна дзяўчына:

— Ну вось, віншую цябе са шчаслівым вяртаннем і здабытым багаццем. Цяпер будзеш жыць ты без маркоты і клопатаў. А я паслязаўтра вярнуся ў мора. Толькі прашу цябе, не спявай, калі ласка, сваіх песень, не вымушай мяне пакутаваць і плакаць.

Тры дні ні на крок не адыходзіў А Сінь ад дзяўчыны, а калі наступіла трэцяя ноч, ён зноў паплыў у мора. Не баючыся ні злога ўрагану, ні страшных хваляў, даплыў ён да Чарадзейскага вострава і заявіў Царыцы:

— Не патрэбны мне ні залатыя, ні сярэбраныя горы! Патрэбна мне толькі Залатая ракавінка!

Адказвае яму Царыца:

— Праз тры дні Залатая ракавінка павінна вярнуцца на Чарадзейны востраў, а ты можаш выбраць сабе тут любую прыгажуню!

Спешна вярнуўся А Сінь дадому. Сустрэла яго Залатая ракавінка. Глядзіць на яе А Сінь і не пазнае: на твары дзяўчыны глыбокія маршчыны, а валасы пасівелі і сталі шорсткімі, як сухая трава. Просіць яна плачучы:

— Адпусці мяне. Праз тры дні злы чараўнік зусім ператворыць мяне ў старую.

Ды як ні маліла, як ні прасіла дзяўчына, не адпусціў яе А Сінь. Ён яшчэ мацней пакахаў Залатую ракавінку.

Зноў тры дні не адыходзіў ні на крок ад дзяўчыны А Сінь. Вось надышла трэцяя ноч. Зачыніў асцярожна юнак усе вокны і дзверы, а сам зноў на лодцы кінуўся ў марскі вір, насустрач сярдзітым хвалям і лютаму ўрагану. Праз маланкі і гром прабіўся ён да Чарадзейнага вострава.

З пераможнай усмешкай сустрэла яго Царыца:

— Залатая ракавінка ператварылася ўжо ў старую. Пакінеш яе ў сябе — людзі смяяцца будуць. А тут, глядзі, колькі прыгажунь, выбірай, якую хочаш!

Працяг будзе

ПАЗНАЁМІМСЯ

Януш Шварц, в. Ляхі, пошта 17-208 Клейнікі, Беластоцкае ваяводства, Польшча.

— ✻ —

БССР, 222320, Мінская вобл., Маладзечанскі раён, с. Краснае, вул. Карбышэва, 3, кв. 20. Каспяровіч Оля (5 клас).

— ✻ —

СССР, 279200, Молдавская ССР, г. Бельцы, ул. Лариса, 12, кв. 36. Дёминой Оле (12 гадоў).

— ✻ —

БССР, 222320, Мінская вобл., Маладзечанскі раён, с. Краснае, вул. Ілюшына, 42. Шутро Іра (13 гадоў).

— ✻ —

БССР, 222320, Мінская вобл., Маладзечанскі раён, с. Краснае, вул. Ілюшына, 55. Мазалеўская Люда (11 гадоў).

— ✻ —

БССР, 213828, Магілёўская вобл., г. Бабруйск, вул. Мінская, 95, кв. 83. Сяліцкая Галя (16 гадоў).

— ✻ —

СССР, 346360, Ростовская обл., п. Зверево-2, ул. Казакова, 20/76. Новойдарский Саша (12 гадоў).

— ✻ —

СССР, 346523, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Баррикадная, 34а, кв. 10. Пудовой Ане (6 клас).

— ✻ —

БССР, 220060, г. Мінск — 60, вул. Волаха, 49, кв. 30. Таня Бароўская (5 клас).

— ✻ —

БССР, 220060, г. Мінск — 60, вул. Волаха, 53-А, кв. 13. Наташа Грыдзюшка (5 клас).

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 29, кв. 21. Алёша Ушакоў (5 клас).

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 21, кв. 41. Ніна Латушкіна (5 клас).

— ✻ —

БССР, 220089, г. Мінск — 89, вул. Грушаўская, 147, кв. 10. Іра Куцко (5 клас).

— ✻ —

БССР, 220060, г. Мінск — 60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 179. Іра Дзямідчык (5 клас).

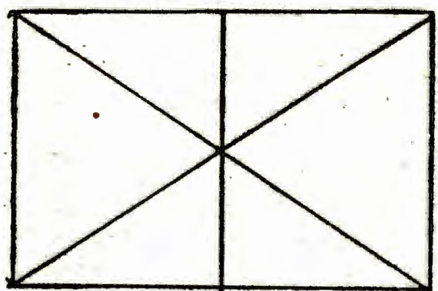
Вучнёўская творчасць

МАМА

Ты навучыла косы плясці,
Ты навучыла сена грабсці,
Статак дагледзець,
Булку спячы,
Роднае слова.
У свет ідучы,
Каб не забылася —
Мела ў душы.
Ты навучыла
Дом свой любіць,
Маці-айчына!
Вечна жыві!

Януш Шварц,
в. Ляхі, пошта Клейнікі.

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

Палічыце, колькі ў гэтай фігуры трохвугольнікаў.

Бабчына памочніца. *Фота А. Чачуга.*

Вершы Віктара Шведа

РЫБІН ЖЫР

У аптэку Казімір
Зайшоў на хвіліну.
— Прадаеце рыбін жыр?
— Прадаем, хлапчына.

— Не хачу я спажываць,
Прымушае мама.
Больш не трэба прадаваць,
Пійце яго самі!

ТОЛЬКІ ВА ЎЛАСНАЙ АБАРОНЕ

Спытаў настаўнік бацьку Васі:
— Часта ў працэсе выхавання
Вы прымяняеце ў міжчасе
Метад цялесных пакаранняў?

— Прызнацца шчыра вам павінен,
Што, безумоўна, я сягоння
Цялесна пакараю сына
Толькі ва ўласнай абароне.

УВАГА, САБАКА!

Надзвычай цікава,
Чаму гэта Якаў
Павесіў аб'яву:
„Увага, сабака!".

Да брэху не скоры,
Ён спіць толькі стала.
— Яго ж толькі ўчора
Ледзь не растапталі.

ЦІ ЎЗВАЖЫЛІ ВЫ СЫНА?

Бацька адазваўся з жалем
Да знаёмай прадаўшчыцы:
— Сына ўчора ашукалі,
Ён яшчэ ж малы, дурніца.

Кілаграмаў тры трускалак
Сын прынесці нам павінен,
Аднаго там не хапала.
— А ці ўзважылі вы сына?

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. „Зорка"

TV TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK 10 XI 1989
PROGRAM I

8.05 Muzyka, kl. II — Kolorowa muzyka
8.35 Domator — Nasza poczta, Spróbuj... potrafisz
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „A jeśli będzie jesień" — film prod. pol.
10.40 Domator — Szkoła dla rodziców
11.10 Drogi do niepodległej — Gorąca wiosna w Europie
12.50 Przybysze z Matplanety — Pechowy słoń
13.30 TTR — s. I Matematyka — Układ współrzędnych na płaszczyźnie
14.00 TTR — s. I Spotkania z literaturą — Znaczenie dramatów Szekspira w kulturze światowej
15.10 W szkole i w domu
15.30 NURT — Problemy zdrowia współczesnego człowieka — Geny a zdrowie
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: Rambit — teleturniej
16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego
17.15 Teleexpress
17.30 Raport
17.55 „Ułan Krechowiecki" — film dok.
18.25 Magazyn konsumentów „Stop"
18.45 Weekend w „Jedynce"
19.00 Dobranoc
19.10 Monitor Rządowy
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 Akademia Filmowa: „Odlot" — film fab. prod. USA
21.35 Sport
21.45 Kontrapunkt
22.15 Otwarte Studio
23.15 DT — Echa dnia
23.30 Otwarte Studio (cd.)

PROGRAM II

17.25 Program dnia
17.30 Wzrockowa lista przebojów M. Niedźwieckiego
18.00 Program lokalny
18.30 Program publicystyczny
18.50 Szansa
19.30 „Dookoła świata" — „W świątyniach Indii"
20.00 Magazyn „Piątek" — Krakowski przekładaniec kulturalny
21.30 Panorama dnia
21.45 „Nie podskakuj" — film fab. prod. kanad.
23.40 Komentarz dnia

SOBOTA 11 XI 1989
PROGRAM I

7.00 TTR — s. III Matematyka — Linia prosta
7.30 TTR — s. III Historia — Wiek ideologii
8.00 Tydzień na działce
8.20 Na zdrowie — program rekreacyjny
8.40 Magazyn Katolicki
9.00 Drops — magazyn dla dzieci i młodzieży oraz Kino Dropsa: „Jelonek" (1) — serial jugosł.
10.30 DT — Wiadomości
10.40 „Z Polski rodem" — magazyn polonijny
11.10 „I wzleciał Orzeł Biały..." — wojsk. pr. dok.
11.50 Uroczysta odprawa wart przed Grobem Nieznanego Żołnierza
13.10 Listy polskie — Oratorium na Rocznicę Odzyskania Niepodległości
13.55 Telewizyjny Teatr Prozy: Maria Dąbrowska — Dzienniki 1914—1925
14.50 Program dnia
15.00 Szkoła mistrzów — Witold Sobociński
15.25 Filmy o miłości: „Do widzenia, do jutra" — prod. polskiej
16.45 Do trzech razy sztuka
17.15 Teleexpress
17.50 „Piosenka ci nie da zapomnieć" — film dok.
18.35 Butik
19.00 Dobranoc
19.10 Z kamerą wśród zwierząt — Jesień
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 Premiery starego kina: „Młody las" — film arch. prod. polskiej z 1935 r.
21.15 Tel. Przegląd Sportowy
21.45 Tydzień w polityce
21.55 Jeszcze Polska nie zginęła — XXV Festiwal Piosenki Polskiej — Opole '89
22.45 Telegazeta
22.50 Kino Nocne: „Zabójstwo prokuratora" — film prod. włoskiej

PROGRAM II

14.00 „5—10—15" — program dla dzieci i młodzieży
15.25 „W świecie ciszy" — pr. dla niesłyszących
15.50 Małe Kino: „Najtrudniejsza ściana" — film dok.
16.25 Tel. Koncert Życzeń
16.55 Program dnia
17.00 „Ostatni legioniści" — film dok.
18.00 Program lokalny
18.30 Wielka gra — teleturniej
19.30 Alfa i Omega
20.00 Pieśni patriotyczne II
20.30 „Józef Czapski — Świadek historii" — film dok.
21.05 Muzyka i polityka
21.30 Panorama dnia
21.45 „Bogate biedactwo, czyli historia życia Barbary Hutton" — serial ang.
22.35 Jacek Stwora — Co jest za tym murem? (3) — „Człowiek sygnet"
22.55 Komentarz dnia

NIEDZIELA 12 XI 1989
PROGRAM I

7.00 Witamy o siódmej
7.20 Notowania
7.45 Po gospodarsku — magazyn spraw wiejskich
8.15 Tydzień
8.50 Program dnia
8.55 Kino Teleranka: „Janka" (8)
9.25 Uroczystości Kanonizacyjne Błogosławionego Brata Alberta Chmielowskiego — transmisja z Bazyliki św. Piotra w Rzymie
12.10 Tel. Koncert Życzeń
12.55 Teatr dla dzieci: „Palcem po mapie"
13.40 Sportowa Niedziela
14.30 Magazyn „Morze"
14.50 Fotomagazyn „Powiększenie"
15.10 Antena
15.35 „Panna dziedziczka" (27) — serial brazyl.
17.15 Teleexpress
17.30 Tel. Teatr Rozmaitości: R. Chandler — „Żegnaj laleczko" (3 — ost.)
19.00 Wieczorynka
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Tanamera" (4) — serial ang.
21.00 „7 dni — świat"
21.30 Sportowa Niedziela
22.10 Telegazeta
22.15 Premiery po latach: „Dom naprzeciwko kościoła"

PROGRAM II

9.25 Przegląd tygodnia (dla niesłyszących)
10.00 Film dla niesłyszących: „Tanamera" (4) — serial ang.
10.50 „Peryskop" — wojsk. pr. publ.
11.20 Lokalny koncert życzeń
11.45 Jutro Poniedziałek
12.15 Program dnia
12.20 Polska Kronika Filmowa
12.30 100 pytań do...
13.10 „Podróże w czasie i przestrzeni": „Zasiedlenie basenu Pacyfiku" (2) — serial dok. austral.
14.05 Kino Familijne: „Niebezpieczna zatoka" — serial kanad.
15.05 Polacy — Kilka epizodów z życia aktora — Andrzej Łapicki
15.55 Być tutaj — gawęda prof. Wiktora Zina
16.10 „Zbliżenia" — czyli to i owo o filmie
17.00 Studio Sport
17.30 „Bliżej świata" — przegląd telewizji satelitarnych
19.00 Wywiady Ireny Dziedzic
19.30 Publicystyka kulturalna
20.00 Studio Sport — Piłka w grze
21.00 Program muzyczny
21.30 Panorama dnia
21.45 „Wojna i pamięć" (11) — serial USA
22.45 Komentarz dnia

PONIEDZIAŁEK 13 XI 1989
PROGRAM I

13.30 TTR — s. I Wiązania chemiczne w cząsteczkach
14.00 TTR — s. I Biol. Mszaki i paprotniki
14.30 TKR — Nowości uprawowe
15.00 Muzyka, kl. II — Kolorowa muzyka
15.30 NURT — Rozmowa o kulturze
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Luz" — program nastolatków
17.15 Teleexpress
17.30 Gorące linie
17.55 „Wędrówki dalekie i bliskie"
18.25 Mieszkać
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 W Sejmie i w Senacie
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 Teatr TV: F. Schiller — „Wallenstein" cz. I, „Obóz Wallensteina", cz. II „Śmierć Wallensteina"
23.00 Sport
23.10 DT — Echa dnia
23.30 Język francuski (5)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (5)
17.20 Program dnia
17.30 Antena „Dwójki" na najbliższy tydzień
17.45 Ojczyzna — polszczyzna
18.00 Program lokalny
18.30 Czarno na białym — przegląd PKF
19.10 Publicystyka kulturalna
19.30 Życie muzyczne — Upowszechnianie muzyki
20.00 Auto-moto — fan klub
20.30 Osądźmy sami
21.15 Rozmowy o cierpieniu
21.30 Panorama dnia
21.45 Biografie: „Przyjdź niech się odmłodzę"
22.55 Komentarz dnia

WTOREK 14 XI 1989
PROGRAM I

8.35 Domator — Rady na życzenie
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Akwen Eldorado" (4 — ost.) — serial prod. pol.
10.15 Domator — Rady na życzenie
11.10 „Od Wersalu do Poczdamu" — Kryzys 1926 r. i jego następstwa
12.00 Spotkania z literaturą, kl. VI — J. Słowacki — „Balladyna"
12.50 Wiedza o społeczeństwie — W służbie obywateli
13.30 TTR — s. III Fizyka — Prąd zmienny
14.00 TTR — s. III Biologia — Motywy i formy ochrony środowiska przyrodniczego
14.30 TKR — Jęczmień jary
15.00 Powtórka przed maturą: Spotkania z literaturą — Literatura romantyczna w Europie
15.30 Kim być? — program dla maturzystów
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla dzieci: „Tik-Tak" oraz film z serii „Cudowna podróż" (45).
17.15 Teleexpress
17.30 „Spojrzenia"
17.55 „W stronę rynku" — pr. publ.
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Mozaika narodowości — Podsumowanie
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Akwen Eldorado" (4 — ost.) — serial pol.
20.55 Sport
21.05 Lektykon polskiej muzyki rozrywkowej — „S"
21.45 Studio „Solidarność"
22.30 DT — Echa dnia
22.50 Język rosyjski (5)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (35)
17.25 Program dnia
17.30 Klub ludzi z przeszłością
18.00 Program lokalny
18.30 Modlitwa wieczorna w intencji kraju i świata
18.50 Program publ.
19.30 „Blisko nieba" — magazyn alpinistyczny
20.00 „Non stop kolor" — film muzyczny
21.00 „W kręgu sztuki": „Dzieje fotografii" (6) — serial dok. ang.
21.30 Panorama dnia
21.45 Studio im. Karola Irzykowskiego: „Wahadełko" — film polski
22.45 Komentarz dnia

ŚRODA 15 XI 1989
PROGRAM I

8.05 Poznaj swój kraj — Góry naszym bogactwem
8.35 Domator — Nasza poczta, Oprócz lizaka
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Podróż nad morze" — film prod. polskiej
10.15 Domator — Przyjemne z pożytecznym
12.00 Spotkania z literaturą, kl. VIII — S. Żeromski — „Siłaczka"
12.50 Fizyka — Beczka Pascala
13.30 TTR — s. I Produkcja roślinna — Chemiczne właściwości gleby
14.00 TTR — s. I Produkcja zwierzęca — Układ nerwowy
14.30 TKR — Jęczmień browarny
15.00 Muzyka, kl. I Cicho — głośno
15.30 NURT
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: Sami o sobie
16.50 Dla dzieci: Cojak — teleturniej
17.15 Teleexpress
17.30 Gry wojenne
17.55 Telewizyjny Informator Wydawniczy
18.15 Dawniej niż wczoraj
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Oferty „Pegaza"
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Aktorzy prowincjonalni" — film polski
21.50 Sport
22.00 A jednak życie — festiwal życia (2)
23.05 DT — Echa dnia
23.25 Język angielski (5)

PROGRAM II

16.55 Język francuski (5)
17.25 Program dnia
17.30 Galeria CIA
18.00 Program lokalny
18.30 Program rozrywkowy
19.00 „Hotel Zacisze" (5) — serial ang.
19.30 „Angola" — pr. publ.
20.00 „42.195 metrów" — reportaż z XI Warszawskiego Maratonu Pokoju
20.15 Studio Sport
21.30 Panorama dnia
21.45 „W labiryncie" — serial TP
22.15 „Telewizja nocą"
23.00 Komentarz dnia
23.05 Studio Sport

CZWARTEK 16 XI 1989
PROGRAM I

8.35 Domator — Nasza poczta, Kuchnia domowa
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Glina z wyższych sfer" (7) — serial krym. prod. ang.
10.15 Domator — To się może przydać
11.10 Historia, kl. I lic.
12.00 Spotkania z literaturą, kl. IV — Poeci dzieciom
13.30 TTR — s. III Mechanizacja rolnictwa — Mechanizacja prac pielęgnacyjnych
14.00 TTR — s. III Produkcja roślinna — Agrotechnika zbóż ozimych
14.30 TKR — Pszenżyto
15.00 Rytmy ciała — Mało, ale często
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: „Kwant"
17.15 Teleexpress
17.30 „Księża kapelani w służbie Ojczyzny" — wojsk. film dok.
18.00 Być reporterem
18.25 Magazyn Katolicki
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 „Teraz" — tyg. gosp.
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Glina z wyższych sfer" (7) — film krym. ang.
21.00 Sport
21.10 „Pegaz"
21.55 Program publ.
22.25 XVI Międzynarodowe Spotkania Wokalistów Jazzowych — Zamość '89 — Lincoln Beauchamp
22.55 DT — Echa dnia
23.15 Język angielski (35)

PROGRAM II

16.55 Język rosyjski (5)
17.25 Program dnia
17.30 Psychozabawy
18.00 Program lokalny
18.30 Koncert z okazji 70-lecia Polskiego Komitetu Olimpijskiego
19.30 „Zielone kino": „Trzcinowisko" — film przyrodn.
20.00 Wielki Sport
21.00 Ekspres reporterów
21.30 Panorama dnia
21.45 Studio Teatralne „Dwójki": F. Kafka — „Zamek"
23.50 Komentarz dnia

Данчыкавы песні будуць бальзамам ● Польска-беларуская навуковая канферэнцыя ў Вроцлаве ● Студэнцкая старонка ● Абарона Аўроры ● Сябрына ● Адкрыццё дома культуры ў Хітрай ● Парады ● Гумар і крыжаванка.

КРЫЖАВАНКА

Упоперак: 1) месца, дзе ставяць непаслухмяных дзяцей, 4) малая мясцовасць, 7) другі з дванаццаці і найкарацейшы, 9) на дрэве, 10) пакрыўджанне, 11) вага ўпакоўкі, 12) калі ў горле, дык не грудка, 15) з дзірачкай у сярэдзіне, 18) малюе вусны, 20) васьмірадкоўнік або музычны тэрмін, 23) можа быць хлеба, 26) прыгажосць, 28) само не гаворыць, але адгукаецца, 29) карэта на некалькі коней, 30) паўстаў з руін забыцця, 31) чатыры браты пад адным капелюшом, 32) асаблівы свярдзёлак, 33) антонаўка.

Уніз: 1) гнілы — ненадзейная падпора, 2) лента, 3) не адна ў крыжаванцы, 4) гэта або гэта, 5) незвычайная знаходка, 6) трэба ад яе бараніцца, 8) у ім пілуюць, 13) ад агню або кіпетню, 14) упадзіна, 16) можа быць па варотах або ў твар, 17) кіслы напітак, 19) навуковае званне, 21) за краснамі, 22) будынак на станцыі, 23) дзяды або купалле, 24) другі склон, 25) адхіленне ад канонаў рэлігіі, 27) сечка з аўсом.

„ядань"

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны дзве кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку, змешчаную ў № 40.

Упоперак: настаўніца, Арол, дамка, міна, абед, охра, склад, скала, двор, арфа, туман, друз, зман, кумыс, енк, трактарыст.

Уніз: надпіс, сімвал, агарод, нумар, цана, арабка, кладка, асот, карчмар, асаднік, крупы, друк, „Ніўка", зубр, сет.

Кніжныя ўзнагароды выйгралі: Вера Салей з Гродна і Павел Анцыковіч з Мінска.

НІЎКА

— Ну, добра, што ты ўжо прыйшла. Я ж такі галодны.

АФАРЫЗМЫ

Нельга саромецца ўбоства. Існуе намнога больш людзей, якія павінны саромецца свайго багацця.

✻

Толькі на грані небяспекі выходзім на свабоду прыемнасці. Хто баіцца перакрочыць гэтую граніцу, той навечна астанецца на запыленым прадмесці нуды.

✻

Сапраўдны крыж панскі з вамі, жанчыны. Калі вы старыя, надта многа гаворыце, а калі маладыя, многае прамоўчваеце.

✻

Шлюб — самая кароткая з'ява ў прасторы, а найдаўжэйшая ў часе.

✻

Жанатыя ўздыхаюць заўсёды глыбей, чым халастыя.

✻

Калі яна зараз не прыйдзе, то не ведаю, што зраблю. Пачакаю яшчэ трошкі.

✻

„Сумна на свеце без жонкі". — „Я ведаў мужа, які даказваў штосьці зусім іншае".

Іаган Нестрай

НЕЧАКАНАЕ ЎВАСКРАШЭННЕ

Хочаце — верце, хочаце — не, але такое адбылося. Памёр чалавек. Працаваў добра і сумленна і таму пахаванне мелася адбыцца за кошт калгаса.

Труну трэба было купіць у Гародні. Старшыня калгаса даў грузавую машыну і двух мужыкоў. Яны выканалі заданне і з труной, праз мястэчка Лунна, вярталіся дадому. Адзін сядзеў у кабіне, другі — у кузаве. Калі пад'ехалі да мястэчка, пайшоў праліўны дождж. Мужык, які сядзеў у кузаве, сцяміў: падняў века з труны, лёг туды, схаваўшыся ад дажджу.

У мястэчку, як заўсёды, машыну запынілі жанчыны з навакольных вёсак. Шафёр набраў цэлую машыну змоклых пасажыраў. Недзе на паўдарозе дождж перастаў. Мужык, які схаваўся ў труне ад дажджу, скінуў века ды ўстаў на ўвесь рост і так напалохаў усіх, што тыя паднялі лямант. Некаторыя бабы пачалі маліцца, другія — скакаць з машыны на хаду. Адна шасціпудовая баба так шлёпнулася мягкім месцам аб зямлю, што, кажуць, быў сапраўдны землятрус.

Смех смехам, але страх быў такі вялікі, што ўсе разбегліся. Пасля прыйшлося пацярпеўшым перапалохі сеяць і загаварваць ад ляку.

Янка Насута

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

ОЙ, У ЗЯЛЁНЕНЬКІМ САДОЧКУ

(народная)

Ой, у зялёненькім садочку,
Там салавейка шчабятаў.
Віць-віць-віць, цёх-цёх-цёх,
Ай-я-я, о-ха-ха.
Там салавейка шчабятаў.)*

Ой, у зялёненькім садочку
Казак дзяўчыну цалаваў.
Віць-віць-віць, цёх-цёх-цёх,
Ай-я-я, о-ха-ха,
Казак дзяўчыну цалаваў.

Ой, у зялёненькім садочку
Казак дзяўчыну падмаўляў.
Віць-віць-віць, цёх-цёх-цёх,
Ай-я-я, о-ха-ха,
Казак дзяўчыну падмаўляў.

— Ой ты, дзяўчына чарнабрыва,
Ой, ці ты пойдзеш за мяне?
Віць-віць-віць, цёх-цёх-цёх,
Ай-я-я, о-ха-ха,
Ой, ці ты пойдзеш за мяне?

— Ой, не пайду я за цябе,
Бо ў цябе хаты няма.
Віць-віць-віць, цёх-цёх-цёх,
Ай-я-я, о-ха-ха,
Бо ў цябе хаты няма.

Ой, мая маці цябе знае,
Ты мой казак, што гуляе.
Віць-віць-віць, цёх-цёх-цёх,
Ай-я-я, о-ха-ха,
Ты мой казак, што гуляе.

— Я твая маці не спужаўся,
Што я з табою пакахаўсь.
Віць-віць-віць, цёх-цёх-цёх,
Ай-я-я, о-ха-ха,
Што я з табою пакахаўсь.

* *Апошнія тры радкі кожнай страфы паўтараюцца.*

Вельмі скора, весела ♩=144

Соло

Ой, у зя- лё- не- нькім са- до- чку,
там са- ла- вей- ка шча- бя- таў.

Хор

Віць-віць-віць, цёх - цёх - цёх, ай - я - я, о - ха - ха,
там са- ла- вей- ка шча- бя- таў.

Варыянт

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41, 210-33.

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Warunki prenumeraty pocztowej na 1990 r.:

1. Prenumeratę pocztową (z dostawą do domu) zamawiać mogą mieszkańcy wsi, osad oraz miasteczek, w których nie ma Oddziałów RSW, a także osoby niepełnosprawne, bez względu na miejsce zamieszkania.
2. Wpłaty na tę prenumeratę przyjmują urzędy pocztowe oraz doręczyciele.
3. Podstawowym okresem przyjmowania prenumeraty pocztowej jest kwartał.
4. Termin wpłat na prenumeratę pocztową na I kwartał 1990 r. upływa 20 listopada 1989 r. włącznie.
5. Cena prenumeraty na I kwartał 1990 r. wynosi 1950 zł + 1200 zł za doręczanie.
6. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch", Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, Warszawa, ul. Towarowa 28, Nr. konta PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

Mieszkańcy miast mogą zamawiać prenumeratę indywidualną poprzez Oddziały RSW w następujących formach:

— prenumerata instytucjonalna (w zakładach pracy),
— rezerwacja w tzw. teczkach (we wszystkich kioskach),
— prenumerata własna RSW (w wytypowanych kioskach).

Zam. 1580/89. Nakład 8.300 Ў-2.

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020